

X623

9/Ф Зк

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

**ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”**

Харків
2005

4.02.08

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

для студентів III курсу

Національна юридична академія
України імені Ярослава Мудрого
ФУНДАМЕНТАЛЬНА
БІБЛІОТЕКА 2

Харків
2005

Завдання до практичних занять з навчальної дисципліни
“Цивільне право України” для студентів III курсу / Уклад.:
Г.О. Баєва, Л.М. Баранова, В.І. Борисова. – Х.: Нац. юрид. акад.
України, 2005. – 115 с.

Укладачі:

Г.О. Баєва,
Л.М. Баранова,
В.І. Борисова,
О.В. Герасімчук,
М.В. Домашенко,
О.А. Загорулько,
Р.М. Замуравкіна,
В.М. Ігнатенко,
С.В. Казанцев,
Н.В. Коробцова,
С.А. Косінов,
А.В. Коструба,
В.М. Крижна,
М.В. Мороз,
К.В. Негребецька,
О.О. Первомайський,
О.П. Печений,
С.Н. Приступа,
І.Й. Пучковська,
С.Є. Сиротенко,
О.М. Соловйов,
О.А. Сурженко,
В.Ю. Чуйкова,
В.П. Янишен,
Н.Є. Яркіна,
В.Л. Яроцький

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
академії (протокол № 6 від 29.10.2004 р.)*

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Завдання до практичних занять призначені для надання допомоги студентам у вивченні найбільш складних питань курсу цивільного права. Їх вирішення сприятиме:

- поглибленню знань з теоретичного матеріалу;
- засвоєнню основних цивільно-правових категорій;
- набуттю навичок практичного застосування норм цивільного законодавства, самостійного грамотного проведення юридичного аналізу обставин, наведених у завданнях;
- закріпленню вміння приймати обґрунтовані й мотивовані рішення та надавати їм належної форми;
- удосконаленню навичок самостійної роботи з науковими джерелами та актами цивільного законодавства.

Література до всіх тем

Конституція України // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Там же. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Там же. – 2002. – № 21-22. – Ст. 135.

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Там же. – 2003. – № 18-22. – Ст. 144.

Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. // Уряд. кур'єр. – 2004. – № 130.

Постанови Пленуму Верховного Суду України у цивільних справах (1972 – 2003 рр.): Офіц. вид. – К.: Ін Юре, 2004. – 271 с.

Цивільний кодекс України: Коментар. – Х.: Одисей, 2003. – 856 с.

Цивільне право України: Підруч.: У 2 т. / За ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – К.: Ін Юре. – Т.2. – 2004. – 551 с.

Цивільне право України: Підруч.: У 2 кн. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – Кн.2. – 640 с.

Цивільне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2 т. Особлива частина. / За заг. ред. Я.М. Шевченка. – К.: Ін Юре, 2003. – Т.2. – 408 с.

Кодифікація приватного (цивільного) права України / За ред. А. Довгерта. – К.: Укр. центр правн. студій, 2000. – 336 с.

Белов В.А. Гражданское право. Общая и Особенная части: Учебник. – М.: ЮрИнфоР, 2003. – 960 с.

Егизаров В. А. Транспортное право: Учеб. пособ. – М.: Юстицинформ, 2002. – 528 с.

Агарков М.М. Обязательство по советскому гражданскому праву // Избр. тр. по гражд. праву: В 2 т. – М.: ЮрИнфоР, 2002. – Т.1. – С. 163-460.

Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Кн. 2. Договоры о передаче имущества. – М.: Статут, 2000. – 795 с.

Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Кн. 3. Договоры о выполнении работ и оказании услуг. – М.: Статут, 2002. – 1036 с.

Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Кн. 4. Транспортные договоры. – М.: Статут, 2003. – 910 с.

Басин Ю.Г. Отдельные виды обязательств // Изб. тр. по гражд. праву. – С.-Пб.: Юрид. центр Пресс, 2003. – С. 427-501.

Гражданское право России. Обязательственное право: Курс лекций / Отв. ред. О.Н. Садилов. – М.: Юрист, 2004. – 845 с.

Иоффе О.С. Общее учение об обязательствах. Отдельные виды обязательств // Избр. тр.: В 4 т. – С.-Пб.: Юрид. центр Пресс, 2003. – Т.3. – 837 с.

Зобов'язальне право. Теорія і практика: Навч. посіб. для студ. юрид. вузів і фак. ун-тів / За ред. О.В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 912 с.

Палиук В.П. Моральный (неимущественный) вред. – К.: Право, 1999. – 232 с.

Романец Ю. В. Система договоров в гражданском праве России. – М.: Юрист, 2001. – 496 с.

Транспортне право України: Навч. посіб. / За заг. ред. Е.Ф. Демського, В.К. Гіжевського. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.

Флейшиц Е.А. Обязательства из причинения вреда и из неосновательного обогащения. – М.: Юриздат, 1951. – 239 с.

Тема 1. ПИТАННЯ ТА ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ЗОВОВ'ЯЗАННЯ

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 47. – Ст. 509-525.

Ігнатенко В.М. Характеристика підстав виникнення недовірливих зобов'язань // Пробл. законності. – 2000. – Вип. 45. – С. 67-70.

Новицкий И.Б., Лунц Л.А. Общее учение об обязательстве. – М.: Юрид. лит., 1950. – Гл. I, II.

Завдання

1. Колишне подружжя Коновалових, змушене мешкати після розлучення в одній квартирі (м. Харків), перебувало в неприязних стосунках. Після чергової сварки Коновалова розіслала близьким родичам колишнього чоловіка телеграми, в яких повідомляла про його смерть.

Коли родичі з'їхалися до Харкова з інших міст України та Росії, виявилось, що Коновалов живий. Вони звернулися до адвоката з запитанням, чи мають вони юридичні підстави вимагати від Коновалової відшкодування понесених ними витрат на проїзд, проживання в готелі та харчування, а також заподіяної їм моральної шкоди.

На яке питання розраховано завдання? Яку відповідь повинен дати адвокат?

2. На прохання свого приятеля Майорова Васін погодився перевезти на своїй легковій автомашині придбаний Майоро-

вим кольоровий телевізор. По дорозі Васін не справився з керуванням, і машина перекинулася. Водій не постраждав, а телевізор, який поклали до багажника, був повністю розбитий.

Майоров вимагав від Васіна відшкодування вартості розбитого телевізора. Васін не погодився з такою вимогою, оскільки, на його думку, він намагався надати Майорову суто приятельську послугу. Будь-який договір вони не уклали, грошей за перевезення телевізора він не отримував, а тому ніяких зобов'язань між ними не було. До того ж у зв'язку з аварією зазнав збитків не тільки Майоров, але й він, Васін, оскільки на ремонт машини йому прийдеться витратити суму, значно більшу, ніж вартість телевізора.

Як слід вирішити спір?

3. Петрова Оля привела додому з вулиці бездомне цуценя. Протягом місяця цуценя, яке отримало прізвисько Кузя, перебувало у Петрових. Якось батько Олі побачив оголошення про пропажу собаки, який за описом був дуже схожий на Кузю. Хазяїн обіцяв заплатити значну винагороду тому, хто поверне йому собаку. Хоча Оля встигла прив'язатися до Кузі, вона розуміла, що повинна повернути собаку хазяїнові. За винагороду, яка була обіцяна за знайдене цуценя, батько пообіцяв купити Олі нові зимові чоботи. Однак Попов, який признав у Кузі свого собаку, виплатити винагороду відмовився. Він пояснив Олі та її батькові, що знайомий юрист порадив йому не виплачувати винагороду, оскільки законодавство України зобов'язує власника загубленої речі відшкодувати особі, яка її знайшла, тільки витрати, пов'язані із зберіганням речі та з її доставкою.

Вирішіть спір.

4. Попов придбав у магазині холодильник "Норд". Через сім місяців його проводка загорілася, і холодильник згорів, чим Попову були заподіяні збитки в розмірі 1390 грн.: вогнем була пошкоджена частина кухонного гарнітура, біля якого стояв холодильник. Попов звернувся до заводу-виробника з вимогою відшкодувати йому понесені збитки. Завод відмовився задовольнити вимоги Попова, посилаючись на те, що не перебу-

ває з останнім у договірних відносинах, а тому не повинен відшкодувати Попову понесені збитки.

Як треба вирішити справу?

Тема 2. ВИКОНАННЯ І ПРИПИНЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 48, 50. – Ст. 526-545; 598-609.

Кот О.О. Перехід прав кредиторів: Історія. Теорія. Законодавство. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 160 с.

Карапетов А.Г. Иск о присуждении к исполнению обязательства в натуре. – М.: Статут, 2003. – 190 с.

Сарбаш С.В. Исполнение договорного обязательства третьим лицом. – М.: Статут, 2003. – 92 с.

Сарбаш С.В. Исполнение взаимных обязательств. – М.: Статут, 2004. – 96 с.

Завдання

5. Відповідно до умов договору будівельного підряду АТ “Будсервіс” (підрядник) зобов’язалося побудувати офіс для ТОВ “Фантом” (замовник) із матеріалів останнього. Оскільки замовник своєчасно не надав підряднику проектно-кошторисну документацію та не підготував будівельний майданчик (фронт робіт), будівельні роботи розпочалися на два тижні пізніше. У подальшому замовник не зміг надати підряднику необхідну кількість матеріалів і звернувся до нього з проханням завершити роботи з матеріалів будівельної фірми, на що отримав згоду. Через п’ять місяців від початку робіт вони були припинені органами Держбуднагляду у зв’язку з тим, що на будівництві працювали робітники, які не перебували в трудових або підрядних відносинах з підрядником, і роботи виконувалися з грубим порушенням будівельних норм та правил.

Отримавши таку інформацію, директор ТОВ “Фантом”

прийняв рішення про розірвання договору з АТ “Будсервіс” та уклав договір на завершення будівельних робіт з іншим підрядником, зажадавши від АТ “Будсервіс” відшкодування збитків, оскільки вартість робіт за новим договором була значно вище, ніж за попереднім. Керівництво АТ “Будсервіс” з цим не погодилось і звернулося до ТОВ “Фантом” з вимогою оплатити виконані роботи, повернути вартість матеріалів і суму страхових внесків, які були перераховані страховій фірмі “Оранта”, бо об’єкт будівництва був застрахований.

Як слід вирішити справу?

6. Магазин, що здійснював торгівлю за попередніми замовленнями, 10.05.2004 р. уклав з Івашенком договір, відповідно до якого зобов’язався доставити 30.05.2004 р. оплачений Івашенком меблевий гарнітур за вказаною ним адресою. Згодом, у зв’язку з необхідністю складування партії нових меблів і враховуючи факт попередньої повної оплати Івашенком меблевого гарнітуру, працівники магазину вирішили виконати своє зобов’язання достроково, про що сповістили Івашенка. Останній проти дострокової доставки меблевого гарнітура заперечував і, навпаки, просив магазин доставити його пізніше, ніж було визначено умовами договору, – 15.06.2004 р., оскільки він не встигає завершити ремонт квартири, а меблевий гарнітур буде заважати його виконанню. Крім того, меблевий гарнітур він має намір вперше показати дружині і дітям у відремонтованій квартирі як сюрприз. Незважаючи на те, що попередньої домовленості про оплату часу зберігання гарнітуру між сторонами не було, магазин вимагав або забрати меблі, або оплатити їх зберігання протягом додаткового терміну.

Як має бути вирішена справа?

7. Художник Мухін домовився з відомим сталеваром Железняковим про те, що протягом місяця напише картину з зображенням Железнякова під час роботи, якщо сталевар дозволить спостерігати за його роботою в умовах цеху і зробити деякі попередні зарисовки. Спостерігати за роботою Железнякова художник прийшов разом із своїм учнем Рибачен-

ком. Через декілька днів сталевар виїхав у відрядження. Повернувшись через 2 місяці, він зателефонував художнику і дізнався, що картину ще не написано. Тоді він попросив художника за ту ж саму суму, що й за картину, зробити ескіз декоративних воріт, які йому замовили відлити з чавуну. Художник дав згоду, але за браком часу доручив цю роботу своєму учню. Останній зробив ескіз і, використавши попередні малюнки, без доручення Мухіна вирішив спробувати свої можливості та намалював портрет сталевара Железнякова. Вважаючи портрет вдалим, художник Мухін запропонував портрет Железнякову. Він придбав його. Ескіз же декоративних воріт Железняков не прийняв, посилаючись на те, що грошової суми, про яку вони домовлялися при визначенні ціни за портрет, він не вартий. Коли Железняков не знайшов особистого підпису Мухіна на картині, то зажадав від нього пояснень. Мухін визнав, що портрет написано його учнем Рибаченком.

Враховуючи те, що ціна за портрет була обумовлена передусім членством Мухіна у спілці художників України і його статусом відомого художника, Железняков звернувся до суду з позовом про повернення грошей, які він сплатив за картину. У свою чергу, Мухін подав зустрічний позов про оплату виконаної роботи по розробці ескіза декоративних воріт.

Вирішіть справу.

8. Герасименко позичив у свого далекого родича Єлісеєнка 2 000 доларів США, яких йому не вистачало для придбання автомобіля. У борговій розписці Герасименко зобов'язувався повернути борг через 1 рік і сплатити 10% річних.

Після смерті свого батька Герасименко знайшов боргову розписку Єлісеєнка, відповідно до якої останній ще два роки тому позичив у батька Герасименка суму у гривнях, еквівалентну 3 000 доларів США, без вказівки про розмір відсотків. Строк повернення боргу згідно зі змістом розписки закінчився ще рік тому.

Герасименко звернувся до нотаріуса з проханням включити до переліку спадкового майна право вимоги до Єлісеєнка, що і було зроблено з урахуванням того, що розписку було на-

писано у присутності двох свідків, які підтвердили перед нотаріусом власноручне написання розписки Єлісеєнком і факт передачі йому грошей. До змісту свідоцтва про право на спадщину на ім'я Герасименка було включено право вимоги до Єлісеєнка в сумі, еквівалентній 3 000 доларів США.

Із настанням строку повернення боргу Єлісеєнко звернувся до Герасименка, але останній, ознайомивши Єлісеєнка з копією свідоцтва про право на спадщину і борговою розпискою, запропонував останньому припинити зобов'язання зарахуванням зустрічних однорідних вимог. Єлісеєнко не побажав визнавати факт переходу прав кредитора до сина свого первісного кредитора і звернувся до суду з позовом до Герасименка про повернення боргу в сумі 2000 доларів США. Герасименко подав до суду зустрічну позовну заяву про витребування з Єлісеєнка суми, еквівалентної 3000 доларів США.

Як має бути вирішена справа?

Т е м а 3. ВИДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ З О Б О В ' Я З А Н Н Я

Д о д а т к о в а л і т е р а т у р а

Цивільний кодекс України. – Гл. 49. – Ст. 546-597.

Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 38. – Ст. 313.

Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р. // Там же. – 1992. – № 47. – Ст. 642. (З наступ. змін.).

Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 р. // Там же. – 2004. – № 11. – Ст. 140. (З наступ. змін.).

Про іпотечне кредитування операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати: Закон України від 19.06.2003 р. // Там же. – 2004. – № 1. – Ст. 1.

Азімов Ч.Н. Забезпечення виконання зобов'язань: Навч. посіб. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 1995.

Пучковская И.И. Ипотека: Залог недвижимости. – Х.: Консум, 1997. – С.132.

Латынцев А.В. Обеспечение исполнения договорных обязательств. – М.: Лекс-кн., 2002.

Гриджук Д.М., Олійник В.О. Застава як спосіб забезпечення виконання зобов'язань. – К.: Оріяни, 2002.

Слюсаревский Н. Имущественный поручитель: поручитель или залогодатель? // Юрид. практика. – 2002. – № 13. – С.10.

Спасибо-Фатеева І.В. Поручка і гарантія як способи забезпечення зобов'язань // Підприємництво, госп-во і право. – 2002. – № 3. – С.22-25.

Пучковская И.И. Залог ценных бумаг // Пробл. законности. – 2003. – Вип. 60. – С.85-93.

Пучковська І.Й. Проблеми застави майнового комплексу підприємства // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2003. – № 1 (32). – С. 100-107.

Пучковська І.Й. Проблеми розвитку іпотеки в Україні // Там же. – 2002. – № 2. – С.88-94.

Михальнюк О.В. Відповідальність поручителя за договором поручки // Вісн. Верхов. Суду України. – 2004. – № 2. – С.37-42.

Завдання

9. Згідно з договором купівлі-продажу ТОВ “Лідертехніка” зобов'язалося доставити та встановити до 10.09.2004 р придбані АТ “Юність” комп'ютери, які були необхідні останньому для проведення виставки своєї продукції. У договорі було зазначено, що виконання зобов'язання забезпечено неустойкою в сумі 10 000 грн.

ТОВ “Лідертехніка” доставило комп'ютери лише 20.09.2004 р. АТ “Юність” від прийняття їх відмовилося, звернувшись до господарського суду з позовом до “Лідертехніки” про повернення суми вартості комп'ютерів – 25 000 грн; стягнення штрафу – 10 000 грн; відшкодування 40 000 грн упущеної вигоди, тобто доходів, які воно не отримало через невиконання зобов'язання ТОВ “Лідертехніка” у строк.

ТОВ “Лідертехніка” позову не визнало, вважаючи, що

по-перше, у разі виконання зобов'язання боржником кредитор не має права відмовитися від його прийняття (комп'ютери були ж доставлені через 10 днів); по-друге, у разі несвоєчасного виконання зобов'язання неустойка повинна стягуватися у вигляді пені, а не штрафу за кожен день прострочення в розмірі, встановленому договором (оскільки сторони в договорі розмір пені не визначили, то й неможливе її стягнення); по-третє, розмір упущеної вигоди повинен бути доведений та обґрунтований позивачем, і тільки в цьому випадку можна ставити питання про її відшкодування.

Як має бути вирішена справа?

10. 13.01.2004 р. між банком “Аваль” (кредитор) та ТОВ “Свобода” (позичальник) укладено кредитний договір та додаткові угоди про надання кредиту зі строком погашення до 01.03.2004 р.

14.01.2004 р. у забезпечення виконання зобов'язань позичальника банк “Аваль” та ВАТ “Мета” уклали договір застави, згідно з яким предметом застави стали 5 авіаційних турбінних двигунів, що належали ВАТ “Мета”.

На 01.03.2004 р. ТОВ “Свобода” повністю не розрахувалося з банком. Заборгованість складала 23666 грн.

10.10.2004 р. банк “Аваль” звернувся до господарського суду з позовом до ВАТ “Мета” про звернення стягнення на заставлене майно відповідача. Рішенням господарського суду від 25.10.2004 р. у задоволенні позову було відмовлено, оскільки згідно зі ст. 559 Цивільного кодексу України порука припиняється, якщо кредитор протягом 6 місяців з дня настання строку виконання зобов'язання не пред'явить позову до поручителя, а в даній справі позивач значно запізнився зі строком подачі позову.

Чи правильно вирішив суд? Хто може бути заставаодавцем? Чи є різниця між правовим становищем поручителя і майнового поручителя?

11. Між ТОВ “Східна зернова компанія” і дочірнім підприємством “Агросоюз” 23.11.2004 р. було укладено договір поставки. Строк кінцевого розрахунку за вказаним договором –

не пізніше 01.06.2004 р.

Договір поставки був забезпечений договором застави сільськогосподарської техніки від 25.02.2004 р. (заставу зареєстровано в реєстрі застав рухомого майна інформаційного центру Мінюсту України) та договором застави врожаю від 04.03.2004 р.

Дочірнє підприємство "Агросоюз" на 01.06.2004 р. повністю не розрахувалося зі своїм контрагентом. У зв'язку з цим ТОВ "Східна зернова компанія" звернулося до господарського суду Харківської обл. з вимогою про визнання за ним права власності на предмет застави.

Рішенням господарського суду Харківської обл. від 20.06.2004 р. позов було задоволено частково. Вимоги позивача щодо передачі заставленого майна в його власність суд визнав незаконними, оскільки відповідно до ст. 20 Закону України "Про заставу", якщо на момент настання строку виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, воно не буде виконане, застагодержатель набуває лише право звернення стягнення на предмет застави. Суд зауважив, що передача заставленого майна у власність позивача не передбачена чинним законодавством, тому такі вимоги позивача не задоволені.

20.06.2004 р. позивач звернувся з апеляційною скаргою, вважаючи, що рішення прийнято з порушенням норм матеріального права. Апеляційна скарга містила такі аргументи: 1) ст. 20 Закону "Про заставу" має диспозитивний характер, а тому сторони в договорі застави можуть передбачити окремий порядок реалізації прав застагодержателя; 2) п. 8.3 Роз'яснення ВАС від 24.12.1999 № 02-5 / 602 вказує, що договір застави може містити умову, яка визначає можливість та правовий механізм набуття застагодержателем права власності на заставлене майно; 3) механізм передачі права власності на заставлену річ передбачено Інструкцією про проведення виконавчих дій, затвердженою Наказом Мінюсту України від 15.12.1999 № 74/5 (п. 1.5): одним із заходів примусового виконання є вилучення у боржника майна, зазначеного в рішенні суду, та передача його стягувачу.

Яке рішення має прийняти апеляційний суд?

12. ТОВ "Альянс" (товарний склад) уклав з АТ "Вінсент" договір складського зберігання партії кави. Різке подорожчання високосортної кави призвело до зниження обсягів її продажу і, як наслідок, до збільшення строків зберігання вказаного товару.

Коли представник АТ "Вінсент" прибув для отримання зі складу партії кави, зберігач відмовив у видачі товару, мотивуючи свою поведінку відсутністю оплати за зберігання. Не погоджуючись з такими діями, представник покладавця вказав, що вартість кави, яка перебуває на складі, значно перевищує суму заборгованості. Тоді зберігач запропонував АТ "Вінсент" отримати товар у певному обсязі, залишивши у розпорядженні зберігача лише ту частину, яка за вартістю дорівнює сумі заборгованості.

Як повинна бути вирішена справа?

13. Іванов домовився з Анісімовим про купівлю-продаж житлового будинку. У зв'язку з цим Анісімов передав Іванову 3000 грн як завдаток, отримавши про це відповідну розписку. Однак через деякий час Анісімов відмовився від оформлення договору купівлі-продажу, мотивуючи тим, що всі його цінні речі, які він мав намір продати для виплати за будинок, втрачено під час пожежі, спричиненої ударом блискавки. Інших коштів для купівлі будинку він не мав.

Вважаючи неможливим виконання договору, Анісімов зажадав від Іванова повернення 3000 грн. Коли Іванов йому в цьому відмовив, Анісімов звернувся до юридичної консультації за роз'ясненням його прав.

Чи підлягають вимоги Анісімова задоволенню? Чи зміниться рішення, якщо в розписці не буде слова "завдаток"?

14. Між банком "Грант" і ВАТ "Ніневія" 15.01.2004 р. укладено кредитний договір на суму 500 000 грн. Згідно з умовами договору кредит підлягав поверненню 15.03.2004 р. Для забезпечення виконання цього договору між банком "Грант" і ВАТ "Шанс" було укладено договір поруки. Строк припинення поруки договором не визначено.

Оскільки ВАТ “Ніневія” не виконало своїх зобов’язань за кредитним договором, 20.10.2004 р. банк “Грант” звернувся в господарський суд з позовом до ВАТ “Шанс” про стягнення згідно з кредитним договором основної суми боргу, процентів за користування кредитом, судових витрат, пов’язаних із стягненням боргу.

Яке рішення має прийняти господарський суд?

15. Любімов звернувся до свого приятеля Іванчука з проханням позичити йому 10 000 грн строком на два місяці. Іванчук погодився на пропозицію, але за умови передачі йому під заставу цінного майна. 12.02.2004 р. Іванчук передав Любімову під розписку 10 000 грн у позику зі строком повернення до 12.04.2004 р., а Любімов, у свою чергу, передав Іванчуку в забезпечення виконання зобов’язання за договором позики комп’ютер вартістю 2 500 грн і комплект ювелірних прикрас (каблучку та сережки) вартістю 8 000 грн. У зазначений термін Любімов не зміг розрахуватися з Іванчуком. А коли 23.08.2004 р. Любімов запропонував позичені гроші, Іванчук відмовився їх прийняти, вказавши, що, оскільки Любімов не повернув гроші у строк, він став власником переданих речей і вже встиг реалізувати їх спільному знайомому Логвінову.

Любімов вирішив звернутися до юриста і з’ясувати, чи не порушено його права?

Яке роз’яснення має він отримати?

16. Бідний 10.01.2004 р. уклав з Карпенком договір позики, згідно з яким передав останньому 30 000 грн строком на 6 місяців. Договір позики було забезпечено іпотечним договором, відповідно до якого іпотекодавцем виступив майновий поручитель Довірченко, а предметом іпотеки – квартира останнього. Іпотечний договір передбачав видачу заставної.

10.03.2004 р. сторони внесли зміни до договору позики стосовно строку повернення боргу. Термін виконання договору було перенесено на 10.09.2004 р.

10.08.2004 р. до Довірченка звернувся Щербаков з вимогою сплатити йому 30 000 грн. На це той заявив, що він не

знає цього чоловіка, і відмовився задовольнити його вимогу. Тоді Щербаков звернувся до суду з вимогою звернути стягнення на квартиру Довірченка і таким чином задовольнити його (Щербакова) вимоги. На підтвердження права Щербаков подав заставну.

У судовому засіданні з'ясувалося, що заставну, видану 10.02.2004 р. на ім'я Довірченка, було передано декілька разів за передавальним написом, і останнім її власником став Щербаков.

Довірченко звернувся за допомогою до адвоката з запитаннями: 1. Які його права та обов'язки як майнового поручителя? 2. Які юридична природа заставної, порядок та правові наслідки її видачі? 3. Яким чином має здійснюватися передача заставної? 4. Чи впливає зміна основного договору на долю заставної? 5. Як співвідносяться іпотечний договір і заставна?

Дайте відповідь.

Тема 4. ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Додаткова література

Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 5. – Ст. 28.

Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди: Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 27.03.1992 р. № 6 // Вісн. Верхов. Суду України. – 2004. – № 1. – С. 17-25.

Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з відшкодуванням шкоди: Роз'яснення Президії Вищ. арбітраж. суду України від 01.04.1994 р. № 02-5/215 // 36. роз'яснень Вищ. арбітраж. суду України. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – С. 89-93.

Про судову практику в справах про відшкодування мо-

ральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 31.03.1995 р. № 4 // Вісн. Верхов. Суду України. – 2001. – № 3 (Вкладиш). – С. 1-8.

Про деякі питання, пов'язані з застосуванням індексу інфляції: Роз'яснення Вищ. арбітраж. суду України від 12.05.1999 р. № 02-5/223 // Там же. – 1999. – № 3. – С. 106-107.

Про деякі питання, порушені у доповідних записках про роботу арбітражних судів у 2000 р.: Інформ. лист Вищ. арбітраж. суду України від 07.06.2001 р. № 01-8/665 // Вісн. госп. судочинства. – 2001. – № 3. – С. 154-158.

Сібільов М. Договірне зобов'язання та його виконання // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2003. – № 2 (33)-3 (34). – С. 414-424.

Сібільов М. М. Підстава та умови цивільно-правової відповідальності за порушення договірних зобов'язань за чинним Цивільним кодексом України // Там же. – 2004. – № 2 (37). – С. 80-88.

Баранова Л.М. Цивільно-правова відповідальність у сфері підприємницької діяльності // Пробл. законності. – 2002. – Вип. 57. – С. 52-59.

Примак В. Проблеми інституту цивільно-правової відповідальності у системі положень нового Цивільного кодексу України // Юрид. Україна. – 2003. – № 7. – С. 35-39.

Завдання

17. Меблева фабрика звернулася до АТ “Смерека” з позовом про розірвання договору у зв'язку з втратою інтересу до предмета договору та про стягнення збитків, посилаючись на те, що відповідач протягом тривалого часу не виконував свій обов'язок щодо поставки цінних порід деревини, необхідність в якій у покупця відпала на цей час. При розгляді справи було з'ясовано, що згідно з укладеним 16.02.2004 р. договором АТ “Смерека” зобов'язувалося відвантажити деревину залізницею за вантажними реквізитами, які покупець повинен був повідомити додатково. До повідомлення цих реквізитів продавець приймав товар на відповідальне зберігання. У договорі перед-

бачався також строк поставки – протягом п'яти днів після підписання договору з оплатою за фактом отримання товару. Крім цього було встановлено, що 17.02.2004 р., а також у березні і квітні цього ж року АТ “Смерека” повідомляло меблеву фабрику, що готове до відвантаження деревини, яка вже перебувала на відповідальному зберіганні, однак будь-якої відповіді від фабрики не отримало.

Як має бути вирішена справа?

18. ТОВ “Кворум” звернулося з позовом до державного НДІ “Квант” про стягнення заборгованості за отриману продукцію на суму 65 180 грн, а також про стягнення неустойки та процентів річних у зв'язку з простроченням грошового зобов'язання. Відповідач проти позову заперечував, вказуючи на несвоечасність отримання коштів з державного бюджету, за рахунок якого він фінансується, й, відповідно, на відсутність своєї вини. Крім того, зазначав, що одночасне стягнення неустойки та процентів річних є неможливим, оскільки проценти річних – різновид законної неустойки.

Вирішіть справу. Обчисліть суми, на які може претендувати позивач за умови, що строк невиконання грошового зобов'язання складає 62 дні, індекс інфляції за час прострочення – 102,1%, а пеня, що передбачалася в договорі на такий випадок, становила 0,1% за кожен день прострочення?

19. За договором купівлі-продажу АТ “Повітря” передало ТОВ “Надія” 10 кондиціонерів. У процесі прийомки виявилось, що 5 кондиціонерів не працюють. У претензії ТОВ “Надія” вимагало від АТ “Повітря” замінити непрацюючі кондиціонери та сплатити штраф у розмірі 20% від вартості неякісної продукції. У зв'язку з відсутністю на складі кондиціонерів АТ “Повітря” запропонувало здійснити ремонт несправних кондиціонерів, але ТОВ “Надія” не погодилося з такою пропозицією і вимагало розірвання договору, повернення вартості бракованих кондиціонерів і відшкодування витрат за їх зберігання.

Вирішіть справу.

20. ТОВ „Промінь” уклало договір поставки овочевих консервів з АТ „Консервний завод”. Не отримавши консервів у встановлений договором строк, ТОВ „Промінь” звернулося до господарського суду з вимогою про відшкодування збитків, завданих невиконанням договору, та про стягнення неустойки. Відповідач, заперечуючи проти вимог, пояснив, що поставку позивачу частини консервів мало здійснити повне товариство „Садиба”, з яким АТ „Консервний завод” уклало договір. Отже, відповідальність за невиконання договору поставки в цій частині несе повне товариство „Садиба”. АТ „Консервний завод” не заперечувало, що воно не виконало зобов’язання, але зазначало, що порушення сталося не з його вини. Так, спочатку не було можливості виконати зобов’язання через відсутність склотари для консервів (її було отримано від постачальника з запізненням), а в липні врожай огірків загинув внаслідок сильного граду.

Вирішіть справу.

Тема 5. ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 16, 52, 53. – Ст. 204-214, 626-654.

Каперчук В. Зміна або розірвання договору за Цивільним кодексом України // Право України. – 2003. – № 8. – С. 118-119.

Міхно О. Припинення та розірвання цивільно-правового договору: співвідношення понять // Підприємництво, госп-во і право. – 2003. – № 9. – С. 21-24.

Міхно О. Поняття та види підстав припинення цивільно-правового договору // Право України. – 2004. – № 5. – С. 135-137.

Сібільов М. Цивільно-правовий договір у механізмі правового регулювання суспільних відносин у сфері приватного права // Юрид. вісн. – 2002. – № 3. – С. 105-109.

Завдання

21. АТ „Місто” і командитне товариство „Чумаченко та компанія” 15.03.2004 р. уклали договір про розробку заходів щодо реалізації проекту створення оздоровчого центру „Бадьорість”. У договорі було закріплено, що сторони зобов’язуються сприяти втіленню в життя цього проекту, для чого кожна з них взяла на себе обов’язки щодо збирання необхідної інформації, визначення своїх фінансових можливостей, розробки проектної документації. У договорі також було закріплено, що повноважні представники сторін повинні зустрітися не пізніше 01.06.2004 р. для прийняття остаточного рішення про можливість сторін щодо реалізації вказаного проекту. У договорі містився пункт такого змісту: „Договір вважається попереднім та не покладає на його учасників ніяких юридичних обов’язків”.

Чи відповідає цей договір вимогам, що пред’являються до попередніх договорів?

22. Остапенко та Павлов у травні 2004 р. у письмовій формі уклали попередній договір купівлі-продажу квартири. У договорі було встановлено, що основний договір купівлі-продажу квартири буде підписано сторонами до 1 вересня поточного року, а також вказано ціну квартири.

Наприкінці серпня Павлов звернувся до власника квартири Остапенка з вимогою укласти основний договір відповідно до попереднього договору. Остапенко йому відмовив, оскільки вважав, що основний договір має бути укладений 1 вересня. В обумовлений строк Остапенко відмовився продавати квартиру Павлову на зазначених умовах, бо ціни на ринку нерухомості значно підвищилися, і він отримав вигіднішу позицію.

Павлов звернувся до суду з вимогою про визнання договору купівлі-продажу квартири укладеним на умовах попереднього договору, а також про стягнення збитків, завданих

простроченням.

Яке рішення має винести суд?

23. Будучи у відрядженні, Марченко вирішив зупинитися в готелі. Адміністратор готелю відмовив Марченку в номері, посилаючись на значну завантаженість готелю у зв'язку з проведенням футбольного турніру в їхньому місті. До того ж він зауважив, що чинними Правилами проживання в готелі, які затверджені головою обласної адміністрації, встановлено можливість пріоритетного заселення готелю певними категоріями громадян. Зокрема, готелем укладено договір з місцевою адміністрацією про першочергове заселення осіб, які прибувають до міста на запрошення адміністрації.

Марченко категорично не погодився з адміністратором готелю, вважаючи, що йому зобов'язані дати номер за наявності вільних. Оскільки іншого готелю в місті не було, Марченко звернувся для оскарження дій адміністратора готелю до товариства по захисту прав споживачів.

Дайте роз'яснення.

24. ТОВ „Північ” (відправник і одержувач вантажу в одній особі) під час укладення договору з пароплаванням „Посейдон” стосовно морського перевезення вантажу запропонувало включити до тексту договору умову про розмір відповідальності перевізника за втрату, нестачу і пошкодження вантажу в межах його дійсної вартості, а також умову щодо стягнення з відправника додаткової плати за оголошення цінності вантажу. Пароплавання, погодившись перевезти вантаж, заявило, що включення першої умови до договору недоцільно, оскільки вона повторює п.1 ч.1 ст. 179 Кодексу торговельного мореплавання України, а включення другої умови не вигідно пароплаванню з фінансової точки зору. Юрист ТОВ „Північ” наполягав на тому, щоб умова про відповідальність була включена до тексту договору, оскільки, на його думку, будь-яка умова, на якій наполягає хоча б одна із сторін, є істотною, а тому має бути включена до тексту договору.

Чи можна вважати договір укладеним?

25. Яковенко запропонував своєму приятелеві Васильченку придбати в нього картину відомого майстра. Васильченко наступного дня направив факсом відповідь про згоду придбати картину із зазначенням її ціни. Через 5 днів Яковенко повідомив Васильченка, що згоден продати йому картину за ціною, яка на 30% вище ціни, запропонованої Васильченком. Останній не погодився, вважаючи, що договір між ними є укладеним на умовах факсимільного повідомлення, яке має вважатися акцептом.

Чи був укладений договір?

26. Тімаков протягом тривалого часу шукав можливість придбати чи орендувати гараж неподалік від свого будинку. Він дізнався, що у зв'язку з від'їздом на роботу за контрактом до Австрії Римаренко здає свій гараж в оренду на два роки, а в майбутньому, можливо, продасть його. Тімаков негайно зустрівся з Римаренком, який повідомив, що через три дні Тімаков може поставити до гаража свій автомобіль. Щодо встановлення орендної плати сторони вирішили дізнатися про її середній розмір у цьому районі і наперед погодилися, що підуть один одному на поступки в цьому питанні. Через три дні Римаренко зателефонував Тімакову, щоб повідомити, що обставини змінилися і він не може здавати свій гараж, оскільки останній потрібен його товаришеві. Тімаков звернувся до суду. У своїй заяві він вказав, що Римаренко відмовився від виконання договору, і просив суд зобов'язати Римаренка згідно зі ст. 765 та 766 Цивільного кодексу України передати йому гараж у користування строком на два роки.

Яке рішення має винести суд?

27. Пашанін прочитав у газеті оголошення про продаж піаніно відомої чеської фірми „Petrof” за 3 000 грн. Зателефонувавши за вказаним в оголошенні номером телефону, Пашанін з'ясував, що піаніно продає дружина військовослужбовця Матвієнка тільки за умови переведення її чоловіка на нове місце служби. Пашанін за домовленістю з Матвієнкою приїхав до неї додому, оглянув піаніно і висловив бажання купити його за

вказаною в оголошенні ціною. Проте Матвієнко призначила нову ціну – 3 400 грн. Пашанін наполягав на продажу піаніно без будь-яких умов щодо переведення чоловіка Матвієнко на нове місце служби та за вказаною в оголошенні ціною. Він обіцяв через три дні сплатити гроші та забрати піаніно. Чоловік Матвієнко наступного дня отримав нове призначення, у зв'язку з цим його дружина послала Пашаніну телеграму про те, що згодна продати піаніно за 3 000 грн і що чекатиме його відповіді два дні. Однак телеграму було доставлено поштовим відділенням тільки на третій день, тобто після закінчення вказаного в ній терміну. У цей день за один час до отримання телеграми Пашаніним Матвієнко продала піаніно Котляревському. При цьому сторони домовилися, що останній забере піаніно у вільний час наступного дня. За піаніно з'явилися водночас Пашанін та Котляревський, і кожен з них вважав договір укладеним і вимагав передання піаніно саме йому.

Як вирішити спір?

28. ТОВ „Хімік“ уклало з АТ „Райдуга“ договір поставки хімічних речовин для виробництва фарб. Через місяць контрольний пакет акцій АТ „Райдуга“ був проданий новому власнику, який у встановленому порядку прийняв рішення про репрофілювання виробництва та закриття виробництва фарб. Водночас АТ „Райдуга“ запропонувало ТОВ „Хімік“ розірвати договір поставки через істотні зміни обставин (закриття виробництва фарб). Постачальник не погодився з аргументами покупця і вимагав виконання договору або компенсації збитків. АТ „Райдуга“ звернулося до суду з вимогою про розірвання договору поставки через істотні зміни обставин.

Яке рішення має винести суд? Які умови та порядок розірвання договору у зв'язку з істотними змінами обставин?

Тема 6. КУПІВЛЯ-ПРОДАЖ. ПОСТАВКА. МІНА

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 54. – Ст. 655-716.

Про захист прав споживачів: Закон УРСР від 12.05.1991 р. (зі змін. та доп.) // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379.

Про приватизацію державного майна: Закон України від 04.03.1992 р. № 2163-ХІІ у ред. Закону України від 19.02.1997 р. № 89/97-ВР (зі змін. та доп.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 17. – Ст. 122.

Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію): Закон України від 06.03.1992 р. у ред. Закону України від 15.05.1996 р. // Там же. – 1996. – № 34. – Ст. 160.

Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19.06.1992 р. № 2482-ХІІ (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 524.

Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини: Закон України від 23.12.1997 р. (зі змін. та доп.) // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 3. – Ст. 75.

Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. (зі змін. та доп.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.

Про поставку продукції для державних потреб: Закон України від 22.12.1995 р. № 493/95 // Там же. – 1996. – № 3. – Ст. 9; Збір. законодавства України (сер. 3). – 2001. – № 2. – Ст. 122.

Про торгово-промислові палати в Україні: Закон України від 02.12.1997 р. № 671/97 // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 13. – Ст. 52.

Про стандартизацію: Закон України від 17.05.2001 р. № 2408-ІІІ // Там же. – 2001. – № 31. – Ст. 145.

Про підтвердження відповідності: Закон України від 17.05.2001 р. № 2406-ІІІ // Там же. – 2001. – № 32. – Ст. 169.

Про порядок заняття торговельною діяльністю і прави-

ла торговельного обслуговування населення: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1995 р. № 108 (зі змін. та доп.) // ЗПУ України. – 1995. – № 5. – Ст. 118.

Правила роздрібно́ї торгівлі непродовольчими товарами: Затв. наказом Міністерства економіки та з питань європ. інтегр. України від 11.03.2004 р. № 98 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 13. – Ст. 935.

Правила комісійної торгівлі непродовольчими товарами: Затв. наказом Міністерства зовнішніх екон. зв'язків і торгівлі України від 13.03.1995 р. № 37. (Зі змін. та доп.) // Там же. – 1995. – № 12.

Правила торгівлі у розстрочку: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 01.07.1998 р. № 997. (Зі змін. та доп.) // Там же. – 1998. – № 27. – Ст. 989.

Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів: Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 12.04.1996 р. // Право України. – 1996. – № 6.

Положение о поставках продукции производственно-технического назначения: Утв. постановлением Совета Министров СССР от 25.07.1988 г. № 888 // СПП СССР. – 1988. – № 24-25. – Ст.70.

Положение о поставках товаров народного потребления: Утв. постановлением Совета Министров СССР от 25.07.1988 г. № 888 // Там же.

О порядке приемки продукции производственно-технического назначения и товаров народного потребления по количеству: Инструкция. Утв. постановлением Госарбитража при Совете Министров СССР от 15.06.1965 г. № П-6 // Бюл. нормат. актов м-в и ведомств СССР. – 1975. – № 12.

О порядке приемки продукции производственно-технического назначения и товаров народного потребления по качеству: Инструкция. Утв. постановлением Госарбитража при Совете Министров СССР от 25.04.1966 г. № П-7 // Там же.

Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР: Постанова Верхов. Ради України від 12.09.1991 р. № 1545 // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 46. – Ст. 621.

Щодо дії на території України актів законодавства Союзу РСР згідно з дорученням Кабінету Міністрів України від 20.01.2001 р. № 25: Лист Міністерства юстиції України № 19-9-444 від 31.01.2001 р. // Податки та бух. облік. – 2001. – № 21.

Про порядок формування та розміщення державних замовлень на поставку продукції для державних потреб і контролю за їх виконанням: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.1996 р. № 266 // Офіц. вісн. – 2001. – № 51. – Ст. 2271.

Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з відшкодуванням збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язань за договором поставки: Роз'яснення Президії Вищ. арбітраж. суду України від 30.03.1995 р. № 02-5/218 // Зб. роз'яснень Вищ. арбітраж. суду України. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – С.71.

Про деякі питання практики вирішення господарських спорів, пов'язаних з прийомкою продукції і товарів за кількістю та якістю: Роз'яснення Президії Вищ. арбітраж. суду України від 12.10.1993 р. № 01-6/1106 // Там же. – С.47.

Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з поставкою продукції і товарів неналежної якості та некомплектних: Роз'яснення Президії Вищ. арбітраж. суду України від 12.11.1993 р. № 01-6/1205 // Там же. – С.51.

Приймання продукції за договором поставки: Постанова Вищ. арбітраж. суду України від 20.01.1999 р. № 04-1/11-18/1 // Юрид. вісн. – 2000. – № 14. (Вкладка). – С.44.

О некоторых вопросах практики решения споров, связанных с недостатками продовольственных товаров при поставках и перевозках: Обзорное письмо Верховного арбитраж. суда Украины от 24.12.1992 г. № 01-8/1530 // Право и практика. – 2000. – № 3. – С.56.

Договор розничной купли-продажи: некоторые вопросы правового регулирования // Закон. – 1994. – № 12.

Зовнішньоекономічний договір купівлі-продажу: обов'язки сторін // Бізнес. – 1996. – 12 квіт.

Козырь О.М. Недвижимость в новом Гражданском кодексе России // Гражданский кодекс России: Проблемы. Теория. Практика: Сб. памяти С.А. Хохлова / Отв. ред.

А.Л. Маковский. – М., 1998.

Стаматина М. Договір поставки у нових ЦК України та ГК України // Підприємництво, госп-во і право. – 2003. – № 9. – С.28.

Хаскельберг Б.Л. Об основании и моменте перехода права собственности на движимые вещи по договору // Изв. вузов. Правовед. – 2000. – № 3. – С. 121-132.

Чупрун О. Законодавчі реалії договорів поставки // Юрид. журнал. – 2003. – № 2. – С.28.

Завдання

29. Петренко домовився з Іванчуком про купівлю в нього телевізора. Петренко передав Іванчуку аванс і заявив, що наступного дня сам прийде за телевізором. Однак протягом тижня Петренко так і не приїхав за телевізором. Іванчук зателефонував йому і запропонував, що телевізор доставить знайомий Іванчука Романов, якому Петренко і передасть решту купівельної ціни. Петренко погодився.

Під час перевезення телевізора автомобіль Романова потрапив у аварію, і телевізор було розбито. Дізнавшись про це, Петренко став вимагати повернення авансу, але Іванчук відмовив, заявивши, що аварія, як було встановлено, відбулася з вини Романова, а Петренко сам дав згоду на перевезення телевізора. Крім того, Іванчук став вимагати від Петренка повної сплати купівельної ціни, запропонувавши Петренку пред'явити до Романова позов про відшкодування збитків за розбитий телевізор.

Як має бути вирішена справа? Чи змінилось би рішення, якби не Іванчук, а Петренко за згодою Іванчука прислав за телевізором свого знайомого і телевізор був би розбитий за схожих обставин?

30. Зимою Котов купив у Чашкіна дачу. Коли у травні він привіз на дачу свою родину, то виявилось, що у двох кімнатах уже поселився Сидоров з сім'єю. Сидоров повідомив, що літом минулого року він уклав з Чашкіним договір оренди двох

кімнат у дачному будинку терміном на 5 років і заплатив наперед усю орендну плату, хоча письмового договору з Котовим не має.

Котов звернувся з претензіями до Чашкіна, але останній заявив, що Котов знав про те, що Чашкін систематично здавав дачу в оренду, і не задавав йому питань щодо наявності орендаторів. Крім того, як він зрозумів, Котова цікавило оформлення правоустановчих документів, а користуватися дачею він не збирався, оскільки постійно проживав з сім'єю за кордоном. Саме тому в їхньому договорі була відсутня вказівка на термін передачі дачі. Крім того, Чашкін повідомив, що Котова викликають до суду, бо за рішенням суду про поділ майна між Чашкіним і його колишньою дружиною, яке набрало сили до реєстрації договору купівлі-продажу дачі, вона була передана дружині Чашкіна. Котов звернувся за допомогою до адвоката.

Вирішіть спір.

31. У травні Пімінов продав мотоцикл Романкову. У листопаді того ж року Романков виявив, що коляска мотоцикла стала повністю непридатною. Як з'ясувалося, Пімінов перед продажем замінив коляску на мотоциклі на стару, яку ретельно залатав і підфарбував. Романков став вимагати розірвання договору і повернення йому купівельної ціни. Пімінов посилався на те, що, якби коляска була новою, він встановив би значно більшу ціну. Крім того, на його думку, Романков пропустив строк пред'явлення вимоги про недоліки проданого товару. Тоді Романков звернувся до суду, але суддя не прийняв від нього позовної заяви, пославшись на прострочення терміну виявлення недоліків проданого товару.

Вирішіть спір. Які наслідки мали б місце, якщо б через дефекти в мотоциклі Романков потрапив в аварію і був травмований? Чи змінилось би рішення, якщо б Романков придбав мотоцикл у комісійному магазині, який реалізує товари, що були у вжитку?

32. Ребров 20 вересня купив в універмазі костюм і чевіки. У присутності продавця він приміряв куплені речі й

уважно їх оглядав. Повернувшись додому, Ребров знову оглянув костюм і вирішив, що колір і фасон йому не підходять. З цієї причини костюм він не вдягав і через кілька днів звернувся до магазину, вимагаючи прийняти костюм і повернути йому гроші.

Через місяць після придбання черевиків виявилось, що вони мають значні недоліки: неякісно прошиті й різні за кольором.

Універмаг відмовився замінити куплені речі на більш якісні або повернути за них гроші, посилаючись на те, що під час придбання покупець мав можливість добре оглянути товар і, крім того, черевики Ребров вже носив. На думку адміністрації, дефекти товару були явні, і покупець не має права вимагати їх заміни, повернути ж гроші неможливо, бо їх вже інкасовано.

Як слід вирішити спір?

33. Соколов купив у Шевченка будинок за 86000 грн. Через місяць після належного оформлення договору купівлі-продажу покупець звернувся з позовом про його розірвання або зменшення купівельної ціни у зв'язку з тим, що попередній власник навмисно приховав недоліки будинку, який потребує капітального ремонту. Так, у двох кімнатах необхідно замінити підлогу, віконні рами, провести малярні роботи, замінити деякі стропила. Продавець проти позову заперечував, посилаючись на те, що до укладання договору купівлі-продажу Соколов протягом 4 місяців мешкав у будинку як наймач і мав можливість оцінити стан будинку.

Чи обґрунтована вимога Соколова?

34. Антіпов придбав в універмазі піаніно із розстроченням платежу на 2 роки. Через півроку після оформлення угоди Антіпов звільнився з роботи і виїхав на постійне місце проживання в Росію. Універмаг звернувся до батька боржника з проханням внести за сина несплачену суму грошей або повернути придбане ним піаніно. Батько відмовився задовольнити ці вимоги. Універмаг звернувся з позовом до суду.

Як має бути вирішена справа? Як була б вирішена справа, коли б Антіпов подарував піаніно батькові?

35. Тимошук продав Зубову телевізор за 700 грн. Покупець заплатив лише 200 грн, а решту обіцяв сьлатити через 3 дні. До остаточного розрахунку телевізор залишався у продавця.

Зубов не приходив за телевізором і не приносив грошей протягом двох тижнів. Тоді Тимошук продав телевізор Тимченку. Після цього з'явився Зубов і пояснив, що хворів і вчасно прийти не зміг.

Тимошук не відмовлявся повернути Зубову сплачені останнім 200 грн. Однак Зубов вважав, що 200 грн було залишено ним як завдаток, і тому вимагав, щоб Тимошук повернув йому подвійну суму завдатку, тобто 400 грн, і, крім того, реально виконав укладений між ними договір купівлі-продажу. Оскільки Тимошук відмовився задовольнити вимоги, Зубов звернувся в суд з позовом до Тимощука з вимогою повернути йому 400 грн і до Тимченка – з вимогою повернути йому телевізор.

Чи обґрунтовані вимоги Зубова? Як слід вирішити спір?

36. Швець придбала на ринку у приватного підприємця вечірню сукню і показала її подрузі. Остання повідомила, що в сусідньому магазині така ж сукня коштує значно дешевше. Швець пішла на ринок, знайшла підприємця і стала вимагати повернути їй частину купівельної ціни або прийняти сукню, а їй повернути гроші. Підприємець відмовився, Швець звернулася зі скаргою в юридичний відділ адміністрації ринку.

Які роз'яснення вона має одержати? Як слід було б вирішити справу, якщо б Швець вдома виявила погано оброблені шви, а продавець відмовився прийняти сукню, пояснивши це тим, що небездоганна якість обробки швів є звичайним явищем для одягу турецького виробництва?

37. Касатонов і Крутов придбали в магазині по електрообігрівачу вітчизняного виробництва однієї й тієї ж моделі. Через 6 місяців у квартирі Касатонова відбулася пожежа, вигоріла підлога в одній із кімнат, були зіпсовані меблі та інші речі. Причиною пожежі став несправний обігрівач, що мав виробни-

чі дефекти, а саме – погану ізоляцію нагрівальних елементів. Касатонов вирішив звернутися з позовом про відшкодування спричиненої йому шкоди, але виявилось, що магазин, де був придбаний обігрівач, ліквідовано.

Чи має право Касатонов звернутися з позовом про відшкодування спричинених збитків до виробника електрообігрівачів і в який термін?

Дізнавшись про випадок з електрообігрівачем Касатонova, Крутов вирішив повернути свій обігрівач виробнику.

Чи може Крутов повернути товар, якщо виявить виробничий дефект у своєму обігрівачі? Чи зміниться рішення, якщо з'ясується, що виробник установив для електрообігрівачів гарантійний термін протягом 3 місяців?

38. Федоров продав Христичу житловий будинок. Договір було укладено в нотаріуса. Христич вселився в будинок, але зареєструвати договір сторони не встигли, оскільки Федоров захворів і незабаром помер, а основна частина необхідних для реєстрації документів була у нього.

Спадкоємці Федорова стали вимагати виселення Христича, стверджуючи, що укладений останнім з Федоровим договір недійсний, не здійснена і передача житлового будинку. Спадкоємцям потрібен житловий будинок, який вони завжди використовували як дачу. Виплачену ж Христичем спадкодавцю грошову суму вони готові повернути.

Христич звернувся до юридичної консультації з проханням роз'яснити, чи дійсний укладений ним договір і чи може він зареєструвати право власності на будинок.

Дайте роз'яснення.

39. Лохманчук купив будинок у Раєвської. Весною, через 2 роки після купівлі, ґрунтові води затопили погріб під будинком, підмили стовпи, на яких стояв будинок, і він осів. Лохманчук пред'явив позов до Раєвської, в якому вимагав визнати недійсним договір купівлі-продажу будинку і повернути купівельну ціну або стягнути з відповідача витрати, необхідні для усунення руйнувань і проведення дренажних робіт.

Раєвська стверджувала в суді, що в даному випадку мова йде не про недоліки, виявлені у придбаному будинку. Крім того, всім відомо, що в цьому районі ґрунтові води кожної весни затоплюють погребі і підвали.

Вирішіть спір.

40. АТ "Залізобетон" 03.02.2004 р. уклало договір з ТОВ "Будстрой" на поставку щомісячно до 03.02.2005 р. бетонних конструкцій для будівництва двох дев'ятиповерхових будинків.

Згідно з вимогами стандартів № 051741 і № 08175, як було обумовлено в договорі, конструкції мають бути виготовлені з цементу міцністю 500 одиниць із застосуванням металевої арматури діаметром 8 мм. У зв'язку з тим, що АТ "Залізобетон" одержало від АТ "Цемент" цемент міцністю 300 одиниць, а арматуру діаметром 5 мм, воно виготовило конструкції із застосуванням цих компонентів і протягом двох місяців поставляло свою продукцію ТОВ "Будстрой". Останнє неодноразово повідомляло про те, що конструкції не відповідають вимогам якості, але АТ продовжувало поставку саме такої продукції.

У травні 2004 р. ТОВ "Будстрой" у письмовій формі повідомило постачальника про те, що договір поставки від 03.02.2004 р. воно вважає розірваним і вимагає відшкодування збитків у зв'язку з поставкою недоброякісної продукції на суму 300 000 грн. Постачальник отримав це повідомлення 17.05.2004 р., але згоди на розірвання договору не дав і надіслав ТОВ претензію з зустрічними вимогами про виплату йому пені в розмірі 1000 грн за несвоєчасну оплату поставленої продукції і шкоду, заподіяну у зв'язку з відмовою прийняти поставлену продукцію на суму 300 000 грн.

Які підстави та порядок розірвання договору поставки?

41. Відповідно до укладеного договору ТОВ "Люкс" було зобов'язано поставити 17 квітня редакції газети "Ранок" 20 комп'ютерів, за які редакція здійснила попередню оплату за ціною 1 000 грн за кожний комп'ютер. У договорі сторони пе-

редбачили, що за недопоставку комп'ютерів ТОВ "Люкс" сплачує редакції неустойку в розмірі 2% від вартості недопоставлених товарів.

14 серпня редакція звернулася в господарський суд з позовом до ТОВ "Люкс" про стягнення з ТОВ усієї перерахованої суми, неустойки за непоставку товарів і процентів за користування чужими грошовими коштами за період з 18 квітня по 14 серпня.

21 серпня комп'ютери були поставлені та прийняті редакцією. При розгляді спору в господарському суді ТОВ "Люкс" не визнало позовні вимоги редакції, посилаючись на те, що свої зобов'язання воно виконало.

Чи є підстави для задоволення позовних вимог редакції газети "Ранок"?

42. АТ "ХТЗ" 01.01.2004 р. уклало договір з ТОВ "Атлант" на поставку 60 міні-тракторів і комплектів запасних частин до них (рівними партіями щомісячно з моменту укладення договору). У договорі зазначалося, що приймання продукції буде здійснюватися згідно з інструкціями, затвердженими Держарбітражем при Раді Міністрів СРСР.

За договором вартість одного міні-трактора складає 62 000 грн, комплекта запчастин – 7 800 грн.

У першому кварталі обумовлену договором продукцію АТ "ХТЗ" не поставляло. Починаючи з квітня і до кінця року АТ відправляло щомісячно по 5 тракторів (загальна кількість – 45 тракторів).

20.12.2004 р. при перевірці якості продукції було виявлено відсутність 25 комплектів запчастин, хоча в технічних паспортах до тракторів їх було вказано. Крім того, у 5 міні-тракторах не працювали двигуни паливних насосів.

Перевірку якості продукції у складських приміщеннях ТОВ "Атлант" здійснювали заступник директора і головний інженер ТОВ. Результати цієї перевірки були зафіксовані в акті приймання продукції за якістю.

ТОВ "Атлант" подало позов до господарського суду з вимогами про стягнення з АТ "ХТЗ":

- неустойки за недопоставку продукції (15 міні-тракторів);
- штрафу за поставку некомплектної продукції (25 комплектів запасних частин);
- штрафу за поставку недоброякісної продукції (5 міні-тракторів).

АТ “ХТЗ” не визнало позов і пояснило, що недопоставки 15 міні-тракторів немає, вони ще будуть поставлені, а строк дії договору поставки не був обумовлений. Комплекти ж запчастин не відвантажено з вини АТ “ХЗТД”, яке не поставило їм необхідну кількість запчастин до тракторів. Трактори ж вийшли з ладу через недоброякісні паливні насоси, виробником яких є АТ “Краматорський механічний завод”. До того ж акт приймання продукції не може бути доказом того, що вказані в договорі інструкції не діють на території України, а порядок прийняття продукції не передбачено в договорі поставки.

Як слід вирішити справу?

43. АТ “Нафтогаз ” уклало договір з ТОВ “Онiкс” про поставку 03.07.2004 р. 10 т бензину: 5 т марки А-92 і 5 т марки А-95. Договором передбачалася доставка бензину на АЗС ТОВ “Онiкс” з попередньою оплатою 50% вартості бензину.

28.06.2004 р. АТ “Нафтогаз” доставило на АЗС 10 т бензину марки А-92.

Голова правління ТОВ “Онiкс” звернувся за консультацією до юриста з такими запитаннями:

1. Чи може він відмовитися від прийняття бензину у зв’язку з тим, що на даний час на АЗС тривають ремонтні роботи? 2. Чи зможе він, прийнявши 10 т бензину марки А-92, вимагати від АТ “Нафтогаз” поставки 5 т бензину марки А-95?

Дайте відповіді на запитання голови правління ТОВ “Онiкс”.

44. Згідно з договором, укладеним між АТ “Аркада” і підприємцем Буділовим, товариство зобов’язалося передати останньому вантажний автомобіль “Ман” в обмін на 3-кімнатну квартиру, що належала Буділову. Однак замість

німецької вантажівки Буділову було запропоновано автомобіль “КрАЗ”. Враховуючи те, що ціна автомобіля “КрАЗ” значно нижча від ціни квартири, Буділов погодився прийняти його за умовою, що “Аркада” здійснить доплату в розмірі 2 000 грн. Відповідну домовленість було оформлено додатковою угодою до первісного договору.

Через деякий час АТ “Аркада” відмовилося від сплати 2 000 грн і стало вимагати від Буділова повернення автомобіля “КрАЗ”, посилаючись на те, що договір поставки, який було укладено між сторонами, не передбачав такої істотної умови, як строк виконання, і тому не може вважатися укладеним.

Буділов же вважає, що сторони уклали первісно договір міни, і строк не є істотною умовою цього договору. Сама ж по собі умова про доплату не перетворює договір міни на договір купівлі-продажу або поставки. Спір було передано до господарського суду.

Вирішіть справу.

Тема 7. ДАРУВАННЯ. РЕНТА

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 55, 56. – Ст. 717-743.

Домбругова А. Договір дарування: новели цивільного законодавства // Юрид. вісн. України. – 2003. – № 50. – С.14.

Сердюк Л. Договір ренти // Там же. – 2003. – № 34. – С.14.

Тімуш І. Рента як ризиковий договір (цивільно-правові аспекти) // Право України. – 2004. – № 1 – С.52-55.

Прутська О. Пошук ренти: оцінка негативних наслідків // Підприємництво, госп-во і право. – 2002. – № 7. – С. 127-129.

Завдання

45. Рудін уклав 01.01.2004 р. зі своїм родичем Марти-
ненком письмовий договір дарування відеокамери, за яким на-

дав право довічного користування нею Халявському.

Мартиненко звернувся до юридичної консультації з проханням пояснити йому такі питання:

1. Чи вважається даний договір дарування дійсним, якщо його посвідчено нотаріально та в ньому вказано, що відеокамеру Рудін передасть йому лише через рік? 2. Чи має він право вимагати свій дарунок від Рудіна, якщо останній відмовиться від передання йому відеокамери? 3. Чи може Халявський вимагати надання камери в користування в разі смерті Рудіна? 4. Чи може він (Мартиненко) відмовитися від укладеного договору?

Дайте відповідь.

46. Сонін подарував сім'ї Ліско дорогий японський телевізор. Через два роки відносини між родичами значно погіршилися. Під час чергової сварки Ліско грубо скривдив Соніна, завдавши йому тяжких тілесних пошкоджень, і розбив автомобіль останнього, за що був притягнутий до кримінальної відповідальності та засуджений до позбавлення волі.

Скориставшись відсутністю Ліско, Сонін забрав з його оселі телевізор, заявивши, що він має право розірвати договір дарування за обставин, що склалися, бо договір дарування – безплатний договір.

Дружина Ліско після неодноразових звернень до Соніна подала до суду позов з вимогою повернути телевізор, який належить їй та її чоловікові.

Вирішіть справу.

47. Розумовський уклав з АТ “Довіра” договір безстрокової ренти, за яким безплатно передав у власність АТ свою квартиру. Одержувачами ренти в договорі названо Розумовського та його дружину. Ренту було встановлено в розмірі 600 грн на місяць на обох одержувачів.

Через 3 роки після укладення договору Розумовський помер і його дружина та АТ “Довіра” домовилися про зменшення суми ренти до 300 грн на місяць. Ще через два роки АТ заявило про свій намір відмовитися від договору у зв'язку з чим виплатило Розумовській 3 600 грн.

Розумовська прийняла гроші, але незабаром звернулася до суду з позовом про звернення стягнення на передану квартиру, яка перебуває в заставі, та повернення їй вартості квартири, оскільки квартиру було передано у власність АТ “Довіра” за договором ренти безплатно.

У судовому засіданні Розумовська пояснила, що договором не передбачена можливість відмови від договору ренти в односторонньому порядку, тому договір не може вважатися розірваним, а АТ “Довіра” вже понад 6 місяців не виплачує їй ренту. Отримана ж нею сума (3 600 грн) є рентою, яку вона отримала б, якщо б не погодилася на зменшення розміру ренти.

Представник АТ “Довіра” заявив, що зменшення ренти з 600 до 300 грн на місяць було оформлено додатковою угодою, посвідченою нотаріально. А взагалі, можливість відмовитися від договору ренти передбачена законом і тому не обов’язково має бути названа в договорі ренти. Крім того, Розумовська прийняла 3 600 грн, погодившись тим самим з розірванням договору й повним розрахунком з АТ “Довіра”.

Вирішіть справу.

48. За договором ренти, укладеним на 10 років, Потебенько передав у власність Торіну жилий будинок вартістю 30 000 грн безплатно. Відповідно до договору ренти було встановлено на користь Потебенька та його сестер Лідії і Марії у розмірі мінімальної заробітної плати.

Через 8 років Марія вмерла, і Торін став сплачувати ренту тільки на користь Потебенька та Лідії у визначених раніше сумах. Коли ж під час зливи у телевізійну антену, встановлену Торіним над будинком без громовідводу, вдарила блискавка і будинок згорів, Торін припинив виплати взагалі.

Потебенько звернувся до суду з вимогою розірвати договір ренти та зобов’язати Торіна відшкодувати вартість будинку, який став непридатним у зв’язку з винними діями останнього.

Вирішіть спір.

Тема 8. НАЙМ (ОРЕНДА)

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл 58. – Ст. 759-809.

Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 23.12.1997 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 30. – Ст. 416.

Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.12.1997 р. (в ред. Закону № 1381-IV від 11.12.2003 р.) // Там же. – 2004. – № 15. – Ст. 231.

Про деякі питання практики застосування Закону України “Про оренду державного майна”: Роз’яснення Президії Вищ. арбітраж. суду України від 07.12.1995 р. // Зб. поточного законодавства України. – 1996. – № 12,16. – С. 3,14.

Домбругова А. Загальні положення про договір найму в новому Цивільному кодексі України // Юрид. Україна. – 2003. – № 10. – С.78-87.

Доронін Д. Орендодавець – птах вільний (Оренда земельних ділянок) // Юрид. газ. – 2004. – 11 берез. (№ 5). – С. 13.

Московченко М. Субаренда нерухомого майна // Юрид. вісн. України. – 2004. – 10-16 квіт. (№ 15). – С.10.

Селіванова І. Майновий найм (оренда): Господарський чи Цивільний кодекс? // Юрид. газ. – 2004. – 28 січ. (№ 2). – С.10.

Мусієнко В. Відповідальність орендаря // Вісн. прокуратури. – 2003. – 1-7 берез. (№ 9). – С.14.

Попов Ю. Лізинг змінюється... Лізинг стає “фінансовим” (Нова редакція Закону України “Про лізинг”) // Юрид. газета. – 2004. – №5. – С.18.

Завдання

49. АТ “Єнакіївське річкове пароплавство” уклало договір оренди з АТ “МММ”, згідно з яким АТ “МММ” зобов’язалося наступного дня після укладення договору передати АТ “Єнакіївське річкове пароплавство” в користування на строк 6 місяців за плату в розмірі 20 000 грн на місяць

кондиціонер промисловий потужністю не менш 2000 м³ повітря на годину виробництва Японії або Європейської країни, що був у користуванні не більш одного року. За несвоєчасне передання предмета оренди договором була встановлена неустойка в розмірі 10 000 грн. Кондиціонер АТ "МММ" не передало, і АТ "Єнакіївське річкове пароплавство" звернулося до суду з вимогою до АТ "МММ" про передечу кондиціонера, відшкодування збитків за прострочення та стягнення обумовленої договором неустойки.

Складіть проект рішення суду.

50. Семиноженко передав Матвійчуку в найом телевізор вартістю 4 800 грн строком на один рік. Сторони домовилися, що плата за весь строк користування телевізором складатиме $\frac{1}{4}$ від його вартості. Матвійчук прийняв телевізор від Семиноженка на квартирі останнього та за браком часу не встиг його оглянути. Наступного дня Матвійчук відбув у відрядження за кордон строком на 4 місяці. Повернувшись, він з'ясував, що зображення телевізора має неприсмний зелений відтінок. Матвійчук звернувся до ремонтної майстерні, і через тиждень телевізор було відремонтовано. З'ясувати, коли виникла поломка, під час ремонту не вдалося. Ремонт коштував Матвійчуку 100 грн.

Через п'ять місяців після укладення договору Матвійчук отримав листа від Семиноженка, в якому той сповіщав Матвійчука про свою відмову від договору найму у зв'язку з неоплатою останнім користування річчю. Наймодавець вимагав повернення телевізора і сплати 500 грн за користування ним. Матвійчук же вважає, що, по-перше, чотири місяці він не мав можливості користуватися річчю у зв'язку з відрядженням за наказом керівництва; по-друге, один тиждень телевізор погано показував, через що Матвійчук не міг ним користуватися повною мірою; по-третє, договором не встановлено період оплати за користування річчю. Отже, оплата може бути здійснена тільки після закінчення строку договору за винятком часу, коли наймач не мав можливості користуватися річчю (чотири місяці та один тиждень). Крім того, він вимагав від Семиноженка

відшкодування оплаченої вартості ремонту в сумі 100 грн.

Проаналізуйте доводи сторін і вирішіть спір.

51. Борисенко та його сусід Янчук уклали договір, за яким Янчук передав Борисенку строком на 4 роки в найом стару швацьку машинку німецького виробництва в робочому стані за умови сплати 13 грн щомісячно. Зазначену машинку Борисенко поновив, встановивши декілька нових додаткових приладів, і згодом почав використовувати для надання послуг населенню. Через деякий час Янчук безслідно зник, а через чотири роки його було оголошено померлим. Шевчук, як єдиний спадкоємець Янчука, продав швацьку машинку Таренку. Останній звернувся до Борисенка з вимогою передання йому швацької машинки та виплати всіх доходів, які той отримав від користування машинкою з дня її придбання Таренком. Борисенко задовольнити вимогу відмовився. Згодом до Борисенка звернувся ще й Тіньків з вимогою передання йому швацької машинки, надавши письмовий договір займу, за яким Янчук мав сплатити йому 97 грн, та договір застави швацької машинки, яким було забезпечено виконання грошового зобов'язання за договором займу. Справи були передані на розгляд до суду. Борисенко, у свою чергу, подав позов до Шевчука як правонаступника наймодавця Янчука про визнання його (Борисенка) співвласником машинки, оскільки поновлення суттєво змінило річ, зробивши її фактично новою.

Вирішіть справу.

52. Потапенко взяв напрокат піаніно строком на один рік, уклавши відповідний договір з пунктом прокату. У зв'язку з від'їздом у тримісячне відрядження Потапенко передав піаніно в тимчасове користування своєму сусідові Шведу з умовою, що той буде користуватися піаніно протягом перебування Потапенка у відрядженні та сплатить останньому за користування суму, що дорівнює сумі плати за прокат, яку має сплатити Потапенко за той же строк. Швед поставив піаніно біля батареї центрального опалення і незабаром в інструменті виникли дві тріщини. Після закінчення строку договору Потапенко повер-

нув піаніно прокатному пункту, але інструмент не прийняли і запропонували Потапенку відремонтувати його за власний рахунок. Потапенко відмовився виконати цю вимогу, оскільки у псуванні піаніно винен Швед, а не він.

Вирішіть справу.

53. Підприємець Раскольніук уклав з підприємцем Карамазовським договір, за яким Раскольніук передав Карамазовському свій вантажний автомобіль в оренду строком на 1 рік за умови сплати щомісячно 1 500 грн. Договором було передбачено, що орендодавець дає заздалегідь згоду на ремонт орендарем автомобіля. Наступного дня після укладення договору Карамазовський прийняв на роботу Раскольніука водієм того ж вантажного автомобіля з заробітною платою 1 000 грн на місяць. За місяць до закінчення строку договору Раскольніук, не попередивши Карамазовського, продав зазначений автомобіль Мишкіну та звільнився з посади водія за власним бажанням. Через рік Раскольніук подав позов до Карамазовського про стягнення заборгованості за користування автомобілем та пені, бо не отримав орендної плати взагалі. Карамазовський заперечував проти позову, вказавши, що, по-перше, протягом 11 місяців він регулярно виплачував Раскольніуку по 1 000 грн орендної плати, яку той отримував у формі зарплати. На доказ цього ним були надані суду відомості по виплаті заробітної плати. По-друге, ним (Карамазовським) були зроблені витрати на ремонт автомобіля в сумі 5 000 грн, а оскільки договором передбачено, що орендодавець дає згоду на поліпшення орендарем автомобіля, на підставі ч. 3 ст. 778 Цивільного кодексу України ці кошти зараховуються в рахунок орендної плати. По-третє, Карамазовський витратив 500 грн на укладення зі страховиком договору страхування цивільної відповідальності володільців транспортних засобів, які теж мають бути зараховані за рахунок орендної плати. По-четверте, орендну плату за останній місяць дії договору оренди він повністю сплатив Мишкіну. Таким чином, на думку Карамазовського, заборгованості в нього немає. Карамазовський подав зустрічний позов про визнання договору купівлі-продажу з Мишкіним

недійсним, бо він порушує переважне право орендаря на придбання автомобіля.

Вирішіть справу.

54. Ярославський 10.01.2004 р. передав Ахметову в найом строком на 2 роки гараж у м. Харкові за умови сплати 1 000 грн щомісячно. Договором було передбачено, що гараж передається Ахметову для зберігання автомобіля. 15 квітня Ярославському стало відомо, що 1 квітня Ахметов уклав з Дінчуком договір, за яким зобов'язався до 1 липня надати Дінчуку той же гараж у користування строком на 1 рік для обладнання автомаїстерні. Договір було посвідчено нотаріусом. Крім того, Ахметов не вносив взагалі плати за користування гаражем. 20 квітня Ярославський звернувся до суду з позовом про розірвання договору найму. Під час розгляду справи, 15 червня, Ахметов повністю погасив борг за користування гаражем.

Яке рішення має винести суд? Яким буде рішення суду, якщо з'ясується, що договір найму не був зареєстрований?

55. Державне підприємство "Хлібокомбінат № 8" уклало з ТОВ "Будмонтаж" договір оренди окремо розташованої споруди загальною площею 100 м² на 10 років. У договорі сторони передбачили такі умови: 1) строк оренди, 2) розмір орендної плати, 3) цільове призначення споруди, 4) пеню за прострочення оплати орендних платежів, 5) обов'язок орендаря провести капітальний ремонт споруди не пізніше одного року після укладення договору, 6) набуття права власності ТОВ "Будмонтаж" на споруду після спливу строку договору за умови належної сплати орендних платежів.

Оскільки орендар вчасно не розпочав капітальний ремонт і мав заборгованість по орендній платі за 2 місяці, державне підприємство "Хлібокомбінат № 8" звернулося до суду з позовом про розірвання договору. ТОВ "Будмонтаж" позов не визнало.

Яке рішення має винести суд?

56. ТОВ “Мавка” уклало за участю банку АКІБ “Укр-камчатбанк” і машинобудівельного заводу договір лізингу, за яким отримало в лізинг строком на 4 роки устаткування для лісопилки. Лісопилку було поставлено і змонтовано представниками заводу. Однак у процесі експлуатації неодноразово виявлялися виробничі дефекти лісопилки, що зробило її подальше використання вкрай не вигідним. ТОВ “Мавка” звернулося до заводу з вимогою замінити устаткування, однак завод відмовив, пояснивши, що в даний час устаткування для лісопилок він не виробляє і задовольнити вимоги не має можливості. Тоді ТОВ “Мавка” звернулося до банку з проханням розірвати договір лізингу. Банк, у свою чергу, також відмовив ТОВ “Мавка”, вважаючи, що відповідальність за вибір постачальника і всі пов’язані з цим ризики повинен нести лізингоодержувач. При цьому банк заявив, що згоден розірвати договір, якщо йому будуть відшкодовані повна вартість устаткування для лісопилки і неoderжані доходи у вигляді платежів за користування лісопилкою. ТОВ “Мавка” така пропозиція не задовольнила, і воно звернулося в суд з позовом про розірвання договору лізингу.

Вирішіть справу.

Тема 9. НАЙМ (ОРЕНДА) ЖИТЛА

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 59. – Ст. 810-826.

Галентич М.К., Коваленко Г.Г. Житлове право України: Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2002.

Сліпченко С.О., Мічурін Е.О., Соболев О.В. Житлове право України: Наук.-практ. посіб. – Х.: Еспада, 2003. – 344 с.

Крашенинников П.В. Жилищное право. – М.: Статут, 2003. – 286 с.

Житло та комунальні послуги: законодавство і судова практика // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 2004. – № 3. – 272 с.

Завдання

57. У березні 2004 р. Волинець одержала у спадщину однокімнатну квартиру. Як з'ясувалося, у цій квартирі з січня 2004 р. на умовах найму проживає Іщенко. У квітні 2004 р. Волинець подала позов до суду про розірвання договору найму і виселення Іщенка, оскільки з військової служби повернувся її син, і ця квартира необхідна йому для проживання. Суд задовольнив її вимоги. Однак у серпні 2004 р. Іщенку стало відомо, що Волинець уклала договір найму цієї квартири з Петренком. Іщенко подав позов до суду про переведення на нього прав та обов'язків наймача.

Яке рішення має винести суд? Чи будуть правомірними вимоги Іщенка про переведення на нього прав та обов'язків покупця, якщо буде встановлено, що Волинець не передала в найом, а продала Петренку цю квартиру?

58. Бондарчук і Федорець уклали 01.01.2004 р. договір найму житла строком на 1 рік. Свого часу Бондарчук не попередив наймача про відмову від укладення договору на новий строк, а Федорець 01.01.2005 р. не звільнив помешкання. Бондарчук 01.03.2005 р. продав це житло своєму приятелю Нес-терову, який 03.05.2005 р. подав позов до суду про розірвання договору найму і виселення Федорця на підставі невнесення наймачем плати за житло з 01.01.2005 р. Федорець пред'явив зустрічні вимоги про переведення на нього прав та обов'язків покупця згідно зі ст. 822 Цивільного кодексу України.

Яке рішення повинен винести суд?

59. Сідоров (наймодавець) уклав договір найму житла з комерційним банком "АВЕК" (наймач) строком на 5 років. Останній передав це житло в користування своєму працівникові Смирнову. Через деякий час Смирнов за згодою банку вселив у житло свою дружину та її сина від першого шлюбу. Минуло 3 роки, і Сідоров звернувся з позовом до комерційного банку "АВЕК" і до Смирнова про розірвання договору найму житла і відшкодування збитків у зв'язку з тим, що Смирнов та

члени його сім'ї псують житло, власником якого є Сідоров. При розгляді справи Сідоров заявив, що на вселення Смирнова та членів його сім'ї комерційний банк "АВЕК" повинен був отримати його згоду.

Яке рішення має винести суд?

60. Федорчук (наймодавець) і Новіков (наймач) уклали договір найму житла, предметом якого був житловий будинок. З часом Новіков за згодою Федорчука переобладнав та реконструював житловий будинок і частину його став використовувати як офіс приватного нотаріуса.

Чи правомірні дії Новікова? Який існує порядок переведення житлових будинків і приміщень у нежилі?

61. Нестеренко уклав договір найму житла з подружжям Климчук без зазначення строку. Через півтора роки подружжя звернулося до наймодавця з проханням дати згоду на вселення в житло усиновленої ними малолітньої дитини та матері Климчука, яка буде здійснювати догляд за дитиною. Нестеренко відмовив. Подружжя Климчук звернулося з позовом до суду про вселення зазначених осіб, мотивуючи свої вимоги, по-перше, положенням, закріпленим у ч.4 ст. 29 ЦК України, відповідно до якого місцем проживання фізичної особи, яка не досягла 10-річного віку, є місце проживання її батьків (усиновлювачів), по-друге, тим, що дитина страждає тяжким хронічним захворюванням і потребує постійного догляду.

Яке рішення має винести суд?

62. У договорі найму житла з Петровим серед осіб, які проживатимуть разом з ним, були вказані дружина та два повнолітні сини. Після звільнення з роботи у зв'язку з ліквідацією підприємства Петров став вносити плату за користування житлом з затримкою на 3 – 4 місяці. Наймодавець Кирилько звернувся з позовом до суду про розірвання договору найму житла і стягнення заборгованості з Петрова та його синів.

Яке рішення повинен винести суд?

63. За 3 місяці до закінчення строку договору найму житла наймодавець Петренко попередив наймача Гончарова про відмову від укладення договору на новий строк, оскільки останній неналежно виконував свої обов'язки за договором найму – несвоєчасно сплачував за житло. На думку Гончарова, він має переважне право на укладення договору найму житла на новий строк відповідно до положень ч. 1 ст. 822 Цивільного кодексу України.

Розгляньте доводи сторін.

64. Клименко і четверо членів його сім'ї проживали на умовах найму в житловому будинку, що належав на праві власності Новікову. Після смерті Клименка наймачем житла побажав стати один з його синів. Однак наймодавець своєї згоди не дав.

Син Клименка звернувся з позовом до суду про визнання його наймачем житлового будинку.

Яке рішення має винести суд?

Тема 10. ПІДРЯД. БУДІВЕЛЬНИЙ ПІДРЯД

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 61. – Ст. 837-864, 875-886.

Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646.

Про основи містобудування: Закон України від 16.11.1992 р. // Там же. – 1992. – № 52. – Ст. 683.

Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ і організацій за правопорушення у сфері містобудування: Закон України від 14.10.1994 р. // Там же. – 1994. – № 46. – Ст. 411.

Про планування та забудову територій: Закон України від 20.04.2000 р. // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 20. – Ст. 813.

Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 30. – Ст. 1525.

Про архітектурну діяльність: Закон України від 20.05.1999 р. // Там же. – 1999. – № 24. – Ст. 1089.

Положение об организации строительства объектов “под ключ”: Утв. постановлением Госстроя СССР 10.11.1989 г. № 147 // Бюл. нормат. актов СССР. – 1990. – № 8. – С. 11.

Положення про порядок надання дозволу на виконання будівельних робіт: Затв. наказом Держ. ком. буд-ва, архіт. та житл. політики (Держбуду) України від 05.12.2000 р. № 273 // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 52. – Ст. 2298.

Положення про порядок прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів державного замовлення: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.1992 р. № 449 // ЗПУ України. – 1992. – № 9. – Ст. 214.

Порядок державного фінансування капітального будівництва: постанова Кабінету Міністрів від 27.12.2001 р. № 1764 // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 52. – Ст. 2374.

Правила визначення вартості проектно-пошукувальних робіт для будівництва, що здійснюється на території України: Затв. наказом Держ. ком. буд-ва, архіт. та житл. політики (Держбуду) України від 14.12.2000 р. № 285 // Бюл. законодавства та юрид. практики України. – 2003. – № 12. – С. 144.

Правила побутового обслуговування населення: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16.05.1994 р. № 313 (у ред. постанови від 04.06.1999 р. № 974) // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 23. – Ст. 1048 (зміни див.: Там же. – 1999. – № 35. – Ст. 1811; 2001. – № 20. – Ст. 856).

Примірний перелік робіт з капітального ремонту будівель і споруд // Там же. – 1998. – № 25. – Ст. 1064.

Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають при укладанні договорів підряду на капітальне будівництво: Огляд. лист Вищ. арбітраж. суду України від 20.11.1992 р. №01-8/1386 // Право и практика. – 2001. – № 4. – С. 73.

Про заходи щодо виконання постанови Кабінету Міністрів України від 05.05.1997 р. № 409 “Про забезпечення надійності і безпечної експлуатації будівель, споруд та інженерних мереж”: Наказ Держ. ком. буд-ва, архіт. та житл. політики України та Держ. ком. України по нагляду за охороною праці від 27.11.1997 р. № 32/288 // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 28. – Ст. 1069.

Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів: Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 12.04.1996 р. // Постанови Пленуму Верхов. Суду України. – 2000. – Т.1. – С.112.

Комберьянов С. Відповідальність при виконанні роботи з матеріалів замовника за договором підряду між юридичними особами // Економіка, фінанси, право. – 2001. – № 4. – С.28-29.

Брильов А. Договір підряду з фізичною особою (зміст оподаткування та облік) // Бізнес (Бухгалтерія). – 2003. – № 21. – С.61-65.

Домбругова А. Договір підряду і правові наслідки неналежного виконання // Юрид. вісн. України. – 2003. – № 37. – С.14; № 38. – С.14.

Стасюк Р. Майнова відповідальність за порушення умов договору підряду в капітальному будівництві // Там же. – 2003. – № 4. – С. 13.

Завдання

65. АТ “Аптека “Здоров’я” запросило для оформлення свого торгового залу художника-дизайнера Савченка. Перед художником було поставлено завдання – оформити вітрини аптеки та її торгового залу для покращення його естетичного вигляду. Оформлення мало здійснюватися з матеріалів та за ескізами Савченка. Строк виконання замовлення становив один місяць.

Керівник АТ звернувся до юрисконсульта з проханням підготувати відповідний проект договору.

Дайте правову кваліфікацію відносин між художником-дизайнером Савченком і АТ “Аптека “Здоров’я”.

66. Карпенко домовився зі своїм знайомим – майстром телеателъе про налагодження в його телевізорі блока ДМВ та антени до нього за винагороду.

Усі необхідні матеріали були надані Карпенком. Після того, як усі роботи було виконано, майстер за проханням Карпенка почав перевіряти телевізор. Телевізор працював добре, однак при вмиканні відеомагнітофону було виявлено, що екран має тільки чорно-біле зображення. Майстер сказав, що в телевізорі необхідно встановити блок PAL, тоді зображення буде кольоровим. Карпенко повідомив, що він має такий блок і майстер може його встановити, а також підключити систему дистанційного управління.

Після виконання робіт майстер знову ввімкнув телевізор, і він згорів. Як було з'ясовано, блок дистанційного управління виявився непридатним до використання, і внаслідок цього при вмиканні сталося коротке замикання. Майстер встановив блок без відповідної перевірки.

Карпенко відмовився сплатити майстру обумовлену винагороду та вимагав від нього безкоштовного ремонту телевізора.

Майстер, у свою чергу, вимагав сплатити йому обумовлену винагороду та заперечував проти ремонту, вважаючи винним у пошкодженні телевізора Карпенка, який дав не придатний до використання блок.

Як має бути вирішено справу? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що несправний блок майстер отримав запечатаним, з пломбами заводу-виробника?

67. Маковецький домовився зі своїм сусідом-радіотехніком Івановим, що той у вільний від роботи час збере для нього магнітофон. Придбання необхідних матеріалів Іванов взяв на себе. Було вирішено, що Маковецький сплатить Іванову 500 грн. Розпочавши роботу, Іванов не зміг самостійно розробити нову схему магнітофону, у зв'язку з чим домовився з інженером Беседіним про розробку такої схеми за 150 грн, передав йому завдаток у сумі 50 грн. Крім того, деякі деталі Іванов не зміг придбати і виготовив їх сам. Іванов заявив Маковець-

кому, що останній повинен тепер сплатити не 500 грн. а 800 грн. Маковецький же відповів, що уклавши договір, Іванов взявся виконувати роботу на свій ризик, тому додаткові витрати мають бути віднесені на його рахунок. Іванов же стверджував, що обумовлена ними сума при укладанні договору була лише приблизною і, якщо Маковецький не може сплатити вказану суму, договір має бути розірвано, а Маковецький повинен йому відшкодувати понесені витрати в сумі 250 грн (50 грн – завдаток і 200 грн – за деталі).

Як слід вирішити справу?

68. Іноземна фірма “Пініна” підписала з ТОВ “Консоль” договір, відповідно до якого товариство зобов’язувалося кожного кварталу надавати фірмі інформацію щодо маркетингового дослідження ринку молочної продукції м. Харкова. Інформація повинна була надаватися на електронному носії – електронною поштою. Як тільки почали надходити гроші на рахунок товариства, у податкової інспекції виникло питання про правову природу договору. Податкова інспекція вважала, що в даному разі товариство одержує винагороду за послуги, а товариство стверджувало, що воно з фірмою уклало договір підряду.

Податкова інспекція звернулася за консультацією до юриста.

Яке роз’яснення має бути надано?

69. Слюсаренко уклав договір з Ремстройтрестом на ремонт його квартири. Вартість робіт та матеріалів, що купувалися трестом, склала 20 000 грн. Згідно з умовами договору ремонт слід було розпочати 10.05.2004 р., а закінчити 20.05.2004 р. При укладенні договору Слюсаренко сплатив 5 000 грн. 9 травня Слюсаренка повідомили, що роботи не можуть бути розпочаті у строк, оскільки робочі ще працюють на іншому об’єкті, ремонт якого не був своєчасно закінчений через недопоставку деяких матеріалів. У зв’язку з цим Слюсаренка прохали перенести строк початку ремонту квартири. Від такої пропозиції він відмовився і заявив, що взяв за свій рахунок відпустку на цей час і чекає на робочих. Роботи у Слюсаренка було розпо-

чато лише 15 травня і закінчено 29 травня. Після закінчення ремонту Слюсаренко заплатив ще 5 000 грн, а інші платити відмовився, оскільки вважає їх компенсацією збитків, понесених через порушення трестом вимог договору.

Трест звернувся з позовом до суду про стягнення з Слюсаренка 10 000 грн.

Яке рішення має винести суд?

70. Кадишев уклав договір з кооперативом “Шлях” на ремонт квартири. Усі роботи кооперативом було проведено якісно і в обумовлений договором строк. Однак через 2 місяці після ремонту квартири спочатку у дітей, а потім і у дружини Кадишева почалися приступи ядухи, які з часом стали мати тяжкий характер. Лікарі, до яких звернулася Кадишева, встановили, що така хвороба з’явилася внаслідок накоплення в організмі канцерогенних речовин хімічного походження. Кадишев звернувся за допомогою до міської санепідемстанції. У результаті експертизи, проведеної працівниками СЕС, було встановлено, що покладений кооперативом лінолеум виділяє канцерогени, які і стали причиною захворювань дружини та дітей.

Кадишев звернувся до суду з позовом до кооперативу про відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров’я через використання зазначеного лінолеуму.

У суді голова кооперативу “Шлях” Корецький пояснив, що лінолеум виробляє завод “Будпластика”. У відповіді на запит Корецького до директора заводу вказано, що даний вид лінолеуму має використовуватися у промислових приміщеннях, а про шкідливі якості цього матеріалу нічого не сповіщалося. У зв’язку з цим голова кооперативу просив суд відмовити у позові, оскільки роботи кооперативом виконано якісно і у строк, а відповідальність за властивості лінолеуму він нести не повинен, бо йому нічого про це не було відомо.

Яке рішення має прийняти суд?

71. ТОВ “Будівельно-ремонтне управління № 37”, діючи як генеральний підрядчик за договором на будівництво складського приміщення з плодоовочевою фабрикою, доручи-

ло АТ "Майстер" виконати комплекс сантехнічних і монтажних робіт, уклавши з ним договір субпідряду.

Під час прийняття результатів робіт за договором субпідряду представники будівельно-ремонтного управління виявили декілька порушень умов договору з боку АТ "Майстер". Так, складське устаткування, монтаж якого здійснювався за цим договором, працювало лише частково: відстань між стежами була меншою, ніж передбачено проектно-кошторисною документацією, яку передала плодоовочева фабрика: при встановленні сантехнічного обладнання використано інші матеріали, ніж було обумовлено договором. Залучений до приймання робіт представник державної санітарно-епідеміологічної служби заявив, що приміщення не може бути використано як склад плодоовочевої продукції, однак це не виключає його використання для інших виробничих потреб. Представник будівельно-ремонтного управління акт прийняття робіт за договором субпідряду підписати відмовився. До АТ "Майстер" було надіслано листа, в якому замовник (будівельно-ремонтне управління) вимагав усунути виявлені недоліки за рахунок субпідрядника до 15.01.2004 р., оскільки строк виконання робіт за договором з плодоовочевою фабрикою закінчувався 01.03.2004 р. Однак у вказані строки субпідрядник вимог замовника не виконав.

Враховуючи, що підрядник не виконав умови договору, плодоовочева фабрика звернулася до суду з позовом до будівельно-ремонтного управління з вимогою про відшкодування збитків та сплату неустойки в сумі 158 900 грн. Відповідач позову не визнав, посилаючись на відсутність своєї вини у порушенні договору внаслідок невиконання умов договору субпідрядною організацією. Залучений до участі у справі субпідрядник подав акт приймання робіт за договором з будівельно-ремонтним управлінням. В акті зазначалося, що робота виконана і приймається без застережень. Акт було підписано представником АТ "Майстер" із зазначенням, що представник замовника (будівельно-ремонтного управління) від підписання відмовився.

Яке рішення має прийняти суд?

72. В АТ “Зірка” виникли труднощі з фінансуванням будівництва житлового будинку, яке здійснювалося спільно з науково-дослідним інститутом. Правління АТ “Зірка” прийняло рішення про залучення для завершення будівництва громадян, які виявили бажання придбати квартири в домі, що будується.

Для оформлення правовідносин з цими громадянами було розроблено договір про спільне інвестування, згідно з яким АТ брало на себе функції замовника, гарантувало здачу будинку в експлуатацію не пізніше II кварталу та оформлення документів про право власності на певні квартири конкретним громадянам. Громадяни зобов’язані були внести в повному обсязі у встановлений строк обумовлену договором суму.

Будинок було прийнято в експлуатацію лише в кінці III кварталу, а документи про право власності учасники інвестування отримали через 6 місяців після закінчення будівництва.

Група громадян звернулася з цього приводу до адвоката за консультацією.

Яке роз’яснення слід дати?

Тема 11. ПЕРЕВЕЗЕННЯ. ТРАНСПОРТНЕ ЕКСПЕДИРУВАННЯ

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 64, 65. – Ст. 908-935.

Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 р. (з наступ. змін. та доп.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 51. – Ст. 446; Голос України. – 1995. – 11 січ.

Про залізничний транспорт: Закон України від 04.07.1996 р. (зі змін. та доп.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 40. – Ст. 183; Голос України. – 1996. – 13 черв.

Про автомобільний транспорт: Закон України від 05.04.2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 22. – Ст. 105; Офіц. вісн. України. – 2001. – № 17. – Ст. 719.

Кодекс торговельного мореплавства України, прийнятий 23.05.1995 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 47-52. – Ст. 349; Голос України. – 1995. – 12-13 лип.

Повітряний кодекс України, прийнятий 04. 05. 1993 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 25. – Ст. 274; Голос України. – 1993. – 11 черв.

Статут залізниць України: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 06.04.1993 р. № 457 // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 14. – Ст. 548; Уряд. кур'єр. – 1998. – 25 черв.

Про затвердження окремих розділів Правил перевезення вантажів: Затв. наказами Міністерства транспорту України від 21.11.2000 р. № 644; від 20.08.2001 р. № 542; від 28.05.2002 р. № 334; від 09.12.2002 р. № 873; від 18.04.2003 р. № 299 // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 48. – Ст. 2108.; 2001. – № 37. – Ст. 1721; 2002. – № 28. – Ст. 1345; 2003. – № 3. – Ст. 88; № 29. – Ст. 1495.

Правила перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України: Затв. наказом Міністерства транспорту України від 28.07.1998 р. № 297 // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 40. – Ст. 1506.

Порядок обслуговування громадян залізничним транспортом: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.1997 р. № 252 (зі змін. та доп.) // Там же. – 1997. – № 12 (кн. 1). – Ст. 167.

Устав внутрішнього водного транспорту Союзу ССР: Утв. постановленням Совета Министров СССР от 15.10.1955 г. № 1801 // Транспортне право України / Уклад. В.В. Сунцов. – Х.: Консум, 1998. – С. 256-325.

Статут автомобільного транспорту: Затв. постановою Ради Міністрів УРСР від 27.06.1969 р. // Там же. – С. 110-163.

Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: Затв. наказом Міністерства транспорту України від 14.10.1997 р. № 363 // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 8. – Ст. 312.

Правила повітряних перевезень пасажирів і багажу: Затв. наказом Міністерства транспорту України від 25.07.2003 р. № 568 // Там же. – 2003. – № 36. – Ст. 1958.

Правила повітряних перевезень вантажів: Затв. наказом Міністерства транспорту України від 14.10.2003 р. № 793 // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 46. – Ст. 2407.

Правила надання населенню послуг з перевезення міським електротранспортом: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.04.1997 р. № 386 (зі змін. та доп.) // Там же. – 1997. – № 17. – Ст. 66.

Тимчасове положення про місячне планування та організацію перевезень експортних, імпорتنих та транспортних вантажів залізничним, морським та річковим транспортом: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17.05.1993 р. № 357 // ЗПУ України. – 1993. – № 10. – Ст. 217.

Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України від 01.07.2004 р. // Юрид. вісн. України. – 2004. – № 33.

Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з перевезення вантажів залізницею: Роз'яснення Президії Вищого госп. суду України від 29.05.2002 р. № 04-5/601 // Юрид. вісн. України. – 2002. – № 31; Бух. газ. – 2002. – № 47-48.

Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають при перевезенні вантажів автомобільним транспортом: Роз'яснення Президії Вищ. арбітраж. суду України від 21.07.1992 р. № 01-6/856 // Бюл. законодавства та юрид. практики України. – 1999. – № 3.

Станюк Р. Транспортно-експедиційні послуги // Юрид. вісн. України. – 2002. – 5-11 жовт. (№ 40). – С.8.

Красько И. О договоре экспедиции // Предпринимательство, хоз-во и право. – 2000. – № 6. – С.24-25.

Завдання

73. Донецька залізниця звернулася в господарський суд з позовом до ВАТ “Вантажтранс” про стягнення плати за користування вагонами, оскільки протягом місяця залізниця на під’їзні колії, власником яких є ВАТ “Вантажтранс”, подавала вагони під завантаження і розвантаження. У судовому засідан-

ні було встановлено, що фактично ВАТ “Вантажтранс” у вказаний період будь-яких вантажів не отримувало і не відвантажувало, а вагони використовувалися його контрагентами.

Суд першої інстанції позов задовольнив, мотивуючи тим, що ВАТ “Вантажтранс” як власник під’їзних колій повинно вносити плату за користування вагонами.

Апеляційна інстанція рішення скасувала і постановила нове, яким у позові відмовила, мотивуючи тим, що власник під’їзних колій має сплачувати залізниці плату за користування вагонами для власних потреб, тобто тоді, коли він є вантажовласником. Постанову було оскаржено в касаційному порядку.

Яке рішення повинна винести касаційна інстанція? Чи змінилося б рішення суду, якби між залізницею, власником під’їзних колій і контрагентом (безпосереднім користувачем вагонів) було укладено тристоронній договір, згідно з яким обов’язок щодо внесення плати за користування вагонами покладался б безпосередньо на контрагента?

74. На адресу трикотажної фабрики залізницею надійшло дві партії товарів. У першій партії, що прибула на станцію призначення на 10 днів пізніше передбаченого триденного терміну доставки, вантаж виявився пошкодженим. У другій партії товару було виявлено недостачу. На підставі комерційних актів, складених при одержанні вантажу, фабрика звернулася до суду і зажадала від залізниці відшкодування збитків і сплати штрафу за прострочення доставки вантажу в сумі 10178 грн. У судовому засіданні було встановлено, що за перевезення кожної партії вантажу сплачено провізну плату в розмірі 516 грн.

У господарському суді представник залізниці пояснив, що така ситуація виникла у зв’язку з аварією потягу, який перевозив вантаж, тому залізниця має бути звільнена від відповідальності. Крім того, на його думку, слід врахувати, що позивач не подав претензії до залізниці про стягнення завданих збитків.

Чи є підстави для задоволення вимог фабрики? Розгляньте доводи сторін.

75. На адресу ЗАТ "Древінвест" було відправлено залізницею ліс-кругляк. Вантаж на станцію призначення не прибав. Вважаючи вантаж загубленим, ЗАТ "Древінвест" на підставі п. 117 Статуту залізниць України пред'явило претензію до залізниці про відшкодування 58 000 грн – вартість вантажу. Залізниця відхилила претензію, посилаючись на п. 135 Статуту, і вказала, що вантаж видано ТОВ "Піраміда", до якого і слід пред'явити претензію про відшкодування вартості вантажу.

ЗАТ "Древінвест" подало до суду позов. Доказів про переадресування вантажу сторони в суд не подали. Рішенням суду залізницю було звільнено від відповідальності, а вартість загубленого вантажу стягнуто з ТОВ "Піраміда".

Чи є підстави для оскарження рішення суду?

76. Адвокат, прямуючи за дорученням клієнта на засідання суду до м. Сімферополя, звернувся до каси залізничного вокзалу за квитком. Касир у продажу квитка відмовила, повідомивши, що на жоден з найближчих потягів у кримському напрямку квитків немає. Тоді адвокат придбав білет на літак, але рейс було затримано у зв'язку з несприятливими метеорологічними умовами. Адвокат з запізненням прибав до м. Сімферополя і тому не зміг бути присутнім на судовому засіданні. Відповідно до умов договору з клієнтом він втратив право на винагороду в розмірі 1 000 грн.

Адвокат подав судовий позов до авіакомпанії та залізниці з вимогою відшкодувати завдані збитки в розмірі неотриманої винагороди (1 000 грн), різниці між вартістю залізничного та авіаквитка (200 грн), а також моральної шкоди в розмірі 2 000 грн. Свої вимоги до авіакомпанії він обґрунтував неналежним (несвоєчасним) виконанням нею зобов'язань, а до залізниці – неправомірною відмовою в продажу квитка. У судове засідання було надано довідку про те, що в одному з потягів, квиток на який мав намір придбати адвокат, були вільні місця.

Чи є підстави для задоволення вимог адвоката?

77. Громадянка Петренко придбала квиток у плацкартний вагон потягу Харків – Ужгород. У вагоні вона з'ясувала, що її місце зайнято іншим пасажиром, який мав квиток на це ж місце. Петренко попросила провідника звільнити її місце або надати інше. У зв'язку з відсутністю вільних місць у цьому вагоні пасажирці було запропоновано зайняти місце в загальному вагоні або доплатити різницю вартості квитка і перейти до купейного вагону. Петренко зайняла місце в купейному вагоні, а доплатити різницю у вартості квитків відмовилася, пославшись на те, що у видачі двох квитків на одне і те ж місце винна залізниця.

Вирішіть спір.

78. На замовлення ЗАТ “Харківскло” автотранспортною організацією ТОВ “Трансавто” було подано автомобіль під навантаження для перевезення кришталевих виробів. Навантаження здійснювалося робітниками ЗАТ “Харківскло”. Після навантаження водій – експедитор з перевезення вантажів – розписався в товарно-транспортній накладній та дорожньому листі і вирушив у рейс. Після прибуття до пункту призначення виявлено пошкодження значної частини вантажу, про що було складено відповідний акт.

Вантажоодержувач після відмови ТОВ “Трансавто” задовольнити претензії щодо відшкодування збитків у розмірі вартості пошкодженого вантажу звернувся до суду. У відгуку на позов ТОВ “Трансавто” вказувало, що відповідно до Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом перевізник перевіряє складування і кріплення вантажу лише з точки зору безпеки руху і збереження рухомого складу, а не самого вантажу і не відповідає за неналежне кріплення вантажу в кузові автомобіля, що призвело в даному випадку до пошкодження вантажу.

Зробіть аргументований висновок по справі.

79. Рудовоз “Академік Паладій”, що йшов із м. Керчі до м. Одеси з агломератом, неподалік від м. Одеси дістав пробоїну. Щоб уникнути загибелі судна, капітан прийняв рішення по-

садити його на міліну. Проте при виконанні цього маневру рудовоз дістав ще одну пробоїну і затонув.

Одержувач вантажу – Одеський завод ім. Січневого повстання – вимагав сплатити вартість затонулого вантажу. Пароплавство заперечувало проти вимог заводу на таких підставах: рішення капітана було зумовлено наміром зберегти судно і вантаж; за таких умов кожен з учасників перевезення несе відповідальність за наслідки, спричинені обставинами, яких не міг передбачити капітан судна.

Дайте правову оцінку доводів сторін.

80. До юриста звернувся директор ТОВ “Транс-сервіс”, яке займалося транспортним експедируванням на залізниці, з проханням скласти проект договору для потенційних контрагентів з внесенням таких умов:

1. ТОВ “Транс-сервіс” надає послуги щодо організації відправки та одержання вантажів Одеською залізницею, які включають: укладення договору перевезення з залізницею; виконання навантажувальних і розвантажувальних робіт; перевірку власними засобами стану та кількості вантажу, що прибув або який відправляють; оформлення всієї необхідної для перевезення документації на вантаж; сплату всіх необхідних платежів; а також зберігання вантажів, що прибули на адресу клієнта, у власних складських приміщеннях.

2. Контрагент повинен завчасно погоджувати з експедитором найменування, кількість і місце призначення вантажів, що відправляє, і повідомляти про найменування і кількість вантажу, який має прибути на адресу клієнта.

3. Контрагенти ТОВ “Транс-сервіс” зобов’язані компенсувати експедитору понесені витрати при відправленні вантажів протягом трьох днів з дня погодження найменування, кількості вантажу і перевізних реквізитів, а при отриманні вантажу – протягом трьох днів з дня надання клієнту копії залізничної накладної про одержання вантажу. Винагорода експедитора складає 25 грн за кожен відправлений (одержаний) вагон і 100 грн на добу за зберігання 1 т вантажу і сплачується щомісячно після підписання акта про виконання робіт.

Крім того, директор звернувся за консультацією з таких питань: Хто несе відповідальність перед залізницею за несвоєчасне вивантаження вантажу в разі укладення такого договору – клієнт чи експедитор? Чи зобов'язаний клієнт компенсувати додаткові витрати експедитора, пов'язані з виконанням цього договору, які не були спеціально зазначені в договорі й виникли після його укладення? Чи несе експедитор відповідальність за збереження відправленого ним вантажу під час перевезення?

Дайте аргументовану відповідь на поставлені запитання та складіть проект договору транспортного експедирування.

Тема 12. ЗБЕРІГАННЯ

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 66. – Ст. 936-978.

Митний кодекс України від 11.07.2002 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 38-39. – Ст. 288. (3 наступ. змін.).

Про державний матеріальний резерв: Закон України від 24.01.1997 р. // Там же. – 1997. – № 13. – Ст. 112. (3 наступ. змін.).

Про затвердження інструкції щодо надання окремих видів побутових послуг: Наказ Укр. союзу об'єднань, п-в і орг. побут. обслуг. населення від 27.08.2000 р. № 20 / Офіц. вісн. України. – 2000. – № 47. – Ст. 2053.

Порядок обслуговування громадян залізничним транспортом: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.1997 р. № 252 // Там же. – 1997. – № 12. – Ч.1. – Ст. 168. (3 наступ. змін.).

Правила зберігання транспортних засобів на автостоянках: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 115 / ЗПУ України. – 1996. – № 6. – Ст. 191. (3 наступ. змін.).

Громацький Е. Інститут зберігання майна за новим Цивільним кодексом України // Вісн. прокуратури. – 2003. – № 5. – С.98-102.

Домбругова А. Загальні положення про договір зберігання // Юрид. вісн. України. – 2004. – № 1-2. – С.14-15.

Завдання

81. Косов і Овчаров 10.03.2004 р. уклали договір зберігання, відповідно до якого Косов передав Овчарову на період довгострокового відрядження відеокамеру, дозволивши нею користуватися. Сторони домовилися, що плата за зберігання буде платою за користування, у силу чого взаємних розрахунків між сторонами не передбачалося. Після повернення Косова з відрядження Овчаров заявив, що через травму руки він не міг користуватися відеокамерою протягом усього періоду зберігання. Тому він вважає, що Косов зобов'язаний сплатити йому винагороду за зберігання відеокамери. Косов з такою вимогою не погодився.

Вирішіть спір.

82. Коли 10.05.2004 р. Соколов прийшов на заняття до басейну, виявилось, що гардероб не працює. Оскільки до роздягальні у верхньому одязі входило заборонено, Соколов залишив своє пальто і шапку в непрацюючому гардеробі, як це зробили інші відвідувачі.

Після занять Соколов виявив, що його одягу немає. Він звернувся до директора басейну з вимогою відшкодувати вартість вкрадених речей. Директор відповів, що Соколов сам винен, оскільки прийшов у дорогому одязі і залишив його без нагляду. Що ж стосується непрацюючого гардеробу, то адміністрація басейну за його роботу відповідальності не несе, бо він обслуговується співробітниками заводу „Південкабель”. На підтвердження директор заводу пред'явив акт про хворобу робітниці гардеробу.

Соколов звернувся з позовом до суду про відшкодування вартості втрачених речей басейном і заводом солідарно.

Яке рішення має винести суд?

83. У готелі з номера Савчука 20.08.2004 р. було вкрадено куртку і електробритву. Адміністрація готелю відмовилася відшкодувати вартість викраденого майна, оскільки договору щодо його зберігання Савчук з адміністрацією готелю не укладав. У ході розслідування справи чергова поверху, на якому проживав Савчук, підтвердила, що бачила ці речі в номері. Однак оскільки Савчук постійно носив ключ від номера при собі і не здавав його адміністрації, то вини працівників готелю у зникненні речей немає.

Вирішіть справу.

84. Іванов, поклавши валізу до автоматичної камери схову на вокзалі, набрав шифр, цифри якого відповідали року його народження. При відкритті камери 05.03.2004 р. виявилось, що його валізу вкрадено. Іванов звернувся до адміністрації вокзалу із заявою з приводу крадіжки валізи з камери схову. Начальник вокзалу відповів, що згідно з чинним законодавством адміністрація вокзалу не зобов'язана відшкодувати вартість вкрадених речей із автоматичної камери схову в разі справності замикаючого пристрою. До того ж Іванов сам порушив правила користування автоматичною камерою схову, використавши як шифр цифри, що відповідали року його народження, чим створив сприятливу ситуацію для відкриття камери шляхом підбору цифр шифру.

Вирішіть спір.

85. Власов 10.02.2004 р., виїжджаючи за кордон у від'їждження, помістив на товарний склад організації „Спецсхов” належні йому речі (ювелірні вироби, картини і антикварні меблі). При оформленні складських документів представник зберігача з'ясував у Власова його можливе місце перебування за кордоном. Саме цю адресу і було занесено до подвійного складського свідоцтва.

Під час перебування за кордоном Власов звернувся до представництва комерційного банку з проханням надати йому кредит під заставу подвійного складського свідоцтва. Договір було укладено, а свідоцтво передано банку. Коли Власов не

зміг повернути кредит у зазначений договором термін, банк пред'явив до організації „Спецсхов” подвійне складське свідоцтво і договір застави подвійного складського свідоцтва.

Представник організації „Спецсхов” відмовив у видачі товару, пояснивши, що, на його думку, було допущено помилку під час виписки складських документів. Крім того, на подвійному складському свідоцтві відсутній передавальний напис.

Як необхідно вирішити спір?

86. ТОВ „Овочівник” (овочева база) 10.08.2004 р. прийняло на зберігання від агрофірми „Арго” 15 т капусти. Після закінчення терміну договору виявилось, що, незважаючи на вжитті ТОВ „Овочівник” необхідні заходи відповідно до умов договору, частина капусти (3 т) зіпсувалася. „Арго” вимагала відшкодувати збитки: вартість капусти та неoderжаний прибуток від її реалізації. Представник ТОВ „Овочівник” пояснив, що псування капусти відбулося внаслідок дощової погоди в період зберігання, і відмовився відшкодувати збитки, вважаючи, що вини зберігача у псуванні продукції не було, але вони можуть продати „Арго” 3 т капусти зі своїх запасів. Агрофірма від такої пропозиції відмовилася.

Вирішіть спір.

87. Шевченко 08.03.2004 р. поставив для зберігання строком на 1 добу автомобіль ВАЗ-21099 на автостоянку й на підтвердження отримав квитанцію. У зв'язку з хворобою Шевченко прийшов за автомашиною через 3 доби і побачив, що в автомобілі відкриті двері, викрадено магнітофон, спортивну сумку, вогнегасник. Шевченко звернувся до чергового автостоянки з вимогою про відшкодування вартості зламаних дверей та викрадених речей.

Робітник відмовився відшкодувати збитки, посилаючись на те, що коли він приймав змiну, двері в автомобілі вже були відкриті.

Вирішіть справу.

88. ТОВ “Агротехніка” здало у серпні 2004 р. на зберігання до хлібоприймального пункту (ХПП) 100 т пшениці другого сорту строком на 3 місяці.

У жовтні керівник ТОВ “Агротехніка” звернувся до хлібоприймального пункту з вимогою видати 50 т пшениці для розрахунків за придбане пальне та техніку. Директор ХПП відмовив у видачі зерна до закінчення строку, встановленого в договорі зберігання. Він зазначив, що пшениця перейшла у власність ХПП на строк дії договору. По закінченні ж строку договору зберігання ХПП запропонувало ТОВ “Агротехніка” замість пшениці другого сорту пшеницю вищого сорту, але в меншій кількості.

ТОВ “Агротехніка” звернулося до господарського суду.
Яке рішення має винести суд?

Тема 13. СТРАХУВАННЯ

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 67. – Ст. 979-999.

Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР (у ред. Закону № 2745-III від 04.10.2001 р.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 7. – Ст. 50. (З наступ. змін.).

Про затвердження ліцензійних умов провадження страхової діяльності: Розпорядження Держ. комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28.08.2003 р. № 40 // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 38. – Ст. 2047.

Положення про порядок і умови проведення обов’язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.1996 р. № 1175. // ЗПУ України. – 1996. – № 18. – Ст. 510. (З наступ. змін.).

Положення про моторне (транспортне) бюро: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.1996 р. № 1175 // Там же. (З наступ. змін.).

Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14.08.1996 р. № 959 // ЗПУ України. – № 16. – Ст. 451. (З наступ. змін.).

Положення про порядок провадження діяльності страховими посередниками: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 18.12.1996 р. № 1523 // Там же. – № 21. – Ст. 590. (З наступ. змін.).

Порядок та вимоги щодо здійснення перестраховання у страховика (перестраховика) нерезидента: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 04.02.2004 р. № 124 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 5. – Ст. 242.

Про практику розгляду судами України справ про спадкування: Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 24.06.1983 р. № 4 // Постанови Пленуму Верхов. Суду України у цивільних справах. – 2004. – С.114.

Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. – К.: Знання, 1997. – 216 с.

Васютін Р. Як страхують та страхуються у Сполучених Штатах: особистий погляд зсередини // Екон. часопис ХХІ. – 2004. – № 5. – С.40-41.

Демидова Г. Отграничение договора страхования от смежных гражданско-правовых обязательств // Рос. юстиция. – 2003. – № 8. – С.21-22.

Заруба О.Д. Страхова справа: Підручник. – К.: Знання, 1998. – 321 с.

Клапків М. Загальні умови страхування як необхідний елемент правового регулювання страхових відносин // Право України. – 1995. – № 12. – С.40-45.

Міхно М. Поняття, зміст та основні вимоги до страхових договорів // Економіка. Фінанси. Право. – 1999. – № 9. – С.18-20.

Пацурін Н.Б. Поняття страхової діяльності (справи): господарсько-правовий аспект // Вісн. Вищ. госп. суду України. – 2000. – № 1. – С.158-161.

Страхування: Підруч. / Керівник авт. кол. і наук. ред. С.С. Осадець. – К.: КНАУ, 1998. – 528 с.

Завдання

89. Після смерті завідувачої магазином Вінніченко під час ревізії виявлено розтрату матеріальних цінностей на суму 3 200 грн. Відповідний позов про стягнення коштів у погашення боргу був пред'явлений до дочки померлої як єдиної спадкоємниці Вінніченко.

Справу в судовому засіданні було розглянуто, позов задоволено. Із спадкоємниці стягнуто суму розтрата частково. При вирішенні справи суд виходив із факту, що відповідачка після смерті матері одержала у спадщину 2 300 грн, з яких і повинен погашатися борг, оскільки відповідно до ст. 1231 Цивільного кодексу України шкода, заподіяна спадкодавцем, відшкодовується спадкоємцями в межах вартості майна, яке було одержано ними у спадщину. Проте дочка померлої рішення суду оскаржила. В апеляційній скарзі вона вказала, що 2 000 грн, які було включено судом до суми спадщини, вона одержала не в порядку спадкоємства, а на підставі договору особистого страхування матері, відповідно до якого вона була призначена для отримання страхової суми.

Як слід вирішити справу?

90. У маршрутному автобусі в результаті дорожньо-транспортної пригоди загинула Короткова. Чоловік загинув звернувся до страхової компанії, що здійснювала страхування пасажирів, з вимогою виплатити йому як спадкоємцю страхову суму. Як з'ясувалося, проїзного квитка Короткова не придбала, і на цій підставі страхова компанія відмовила чоловіку загинувшої у виплаті страхового відшкодування. Не погодившись із рішенням страхової компанії, чоловік Короткової звернувся до суду.

Яке рішення має винести суд?

91. Коваленка з ознаками гострого болю каретою швидкої допомоги було доставлено в лікарню. У результаті обстеження хворого лікарі дійшли висновку про необхідність негайного проведення операції. Перед операцією до Коваленка звер-

нувся працівник лікарні, який повідомив, що в лікарні існує певний дефіцит ліків. Він запропонував Коваленку сплатити 311 грн для нормального забезпечення лікування, на що одержав згоду.

Після одужання Коваленку видали квитанцію до страхового полісу, в якій зазначалося, що він сплатив 311 грн відповідно до укладеного зі страховою медичною компанією договору страхування здоров'я на випадок захворювання. Коваленко не погодився з цим, бо не мав наміру укласти договір страхування, і звернувся до страхової компанії з вимогою повернення сплачених коштів, однак одержав відмову. Коваленко звернувся до адвоката за консультацією щодо можливості звернення до суду з позовом про розірвання (або визнання недійсним) договору страхування.

Яку відповідь слід надати Коваленку?

92. Сергєєва було засуджено за заподіяння тяжкого тілесного ушкодження потерпілому Корневу. Страхова компанія виплатила Корневу за договором особистого страхування 500 грн, після чого звернулася до суду в порядку регресу з позовом про стягнення з Сергєєва суми, виплаченої Корневу, обґрунтовуючи свої вимоги положеннями Цивільного кодексу України. Суд задовольнив позов страхової компанії.

Чи є правильним рішення суду?

93. Швейна фабрика відповідно до укладеного контракту одержала від англійської фірми партію тканин на суму 80 000 грн для пошиття модельного одягу. Товар було розміщено на складі. Фабрика застрахувала одержану партію товару на повну вартість тканини. Під час зберігання в приміщенні складу сталася пожежа. З метою запобігання збільшенню збитків адміністрацією було організовано вивезення (службовим автомобілем) із палаючого складського приміщення тканини, яка ще залишалася неушкодженою. Автомобіль загорівся від палаючої частини даху, що впала на нього. Усі спроби загасити вогонь виявилися марними.

Згідно з актом пожежних органів вини фабрики у виник-

ненні пожежі не виявлено. Збитки, завдані фабриці в результаті пожежі, становлять 60 000 грн, у тому числі: пошкодження продукції (тканини) – загальна вартість 50 000 грн, пошкодження автомобіля – 10 000 грн.

Відповідно до укладеного договору страхування фабрика звернулася до страховика з вимогою відшкодувати заподіяні їй збитки в повному обсязі. Страхова компанія, погодившись на відшкодування вартості знищеної пожежею тканини (50 000 грн), відмовилася відшкодувати вартість пошкоджень автомобіля, посилаючись на те, що за договором страхування підлягала лише партія тканини.

Представник фабрики в судовому засіданні звернув увагу на той факт, що автомобіль було пошкоджено під час вжиття заходів щодо зменшення ймовірної шкоди від настання страхового випадку, тому страховик зобов'язаний відшкодувати понесені страхувальником витрати у зв'язку з їх проведенням. Іншим аргументом на користь фабрики, на думку її представника, є те, що шкода, заподіяна фабриці, не перевищує страхової суми, у межах якої страховик несе ризик і зобов'язався виплатити страхове відшкодування.

Як необхідно вирішити справу?

94. Бурда від свого імені уклав зі страховою компанією договір страхування автомобіля, яким управляв на підставі довіреності. Договором передбачено, що страховий випадок – це пошкодження автомобіля в результаті дорожньо-транспортної пригоди. За два дні до закінчення строку чинності договору страхування автомобіль, яким керував Бурда, було пошкоджено в результаті дорожньо-транспортної пригоди. Бурда звернувся до страхової компанії із заявою про виплату страхового відшкодування у зв'язку з настанням страхового випадку.

Страхова компанія звернулася з запитом про обставини дорожньо-транспортної пригоди до відповідного органу ДАІ, який повідомив, що вказана дорожньо-транспортна пригода сталася з вини пішохода, особу якого не встановлено. Крім того, страхова компанія запитала в Бурди документи, що підтверджують його право на застрахований автомобіль, на що

Бурда подав довіреність, яку було видано на його ім'я Івановим. Вказаною довіреністю Бурда уповноважувався, зокрема, за своїм розсудом продавати, дарувати та іншим чином відчужувати автомобіль, укладати договір страхування автомобіля тощо.

Страхова компанія, посилаючись на те, що власником автомобіля є Іванов, відмовила Бурді у виплаті страхового відшкодування, про що повідомила останнього в 15-денний строк. Не погодившись з рішенням страхової компанії, Бурда звернувся з позовом до суду про стягнення зі страхової компанії страхового відшкодування, стверджуючи, що він є власником застрахованого автомобіля, бо придбав його за грошові кошти, незважаючи на те, що користувався автомобілем на підставі довіреності.

Яке рішення має прийняти суд?

95. ТОВ "Дельта" звернулося до банку з заявою про видачу кредиту. Банк погодився за умови, що сума кредиту та відсотки по ньому будуть забезпечені наданням як застави трьох легкових автомобілів, що належать на праві власності ТОВ "Дельта". Після укладення між банком і ТОВ "Дельта" договору застави вказаних автомобілів банк вимагав, щоб ТОВ "Дельта" згідно з чинним законодавством застрахувало предмет застави із зазначенням у договорі страхування банку як особи, яку призначено для одержання страхового відшкодування. ТОВ "Дельта" погодилось укласти договір страхування предмета застави, але заперечувало щодо права банку на одержання страхового відшкодування в разі настання страхового випадку. ТОВ "Дельта" мотивувало своє рішення тим, що в такому разі (пошкодження автомобілів і виплата страхового відшкодування банку) воно буде позбавлено можливості відновити (відремонтувати) пошкоджені автомобілі за браком коштів, які призначені на їх відновлення (ремонт).

Як вирішити спір? Хто вправі одержувати страхове відшкодування?

96. Міхнев уклав зі страховою компанією “Ласка” договір особистого страхування від нещасних випадків, сплативши при цьому встановлений страховий платіж. Страхова сума за вказаним договором складала 100 000 грн. Через деякий час Міхнев уклав аналогічні договори страхування ще з двома страховими компаніями – “Васка” та “Баска”, теж сплативши встановлені страхові платежі. Страхова сума за двома останніми договорами страхування складала відповідно 150 000 і 250 000 грн. Під час дії усіх трьох договорів страхування Міхневу було заподіяно тілесні пошкодження в результаті нещасного випадку, що був кваліфікований (визнаний) як страховий випадок відповідно до укладених договорів страхування. Міхнев звернувся до страхових компаній, з якими були укладені зазначені договори, із заявою про настання страхового випадку та виплату страхових сум. Страхова компанія “Ласка” виплатила Міхневу страхову суму в повному розмірі згідно з умовами договору страхування. Проте страхові компанії “Васка” і “Баска” відмовилися виплатити Міхневу страхові суми, обґрунтовуючи свою відмову тим, що, по-перше, Міхнев уже отримав страхову суму від страхової компанії “Ласка”, а по-друге, Міхнев не надав кошторис (розрахунок) щодо заподіяних збитків (шкоди). Не погодившись з відмовою у виплаті страхових сум, Міхнев звернувся до суду з позовом про стягнення із страхових компаній “Васка” і “Баска” відповідно 150 000 і 250 000 грн.

Яке рішення має прийняти суд?

Тема 14. ДОРУЧЕННЯ

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 68. – Ст. 1000-1010.

Завидов Б. Договір поручительства // Хоз-во и право. – 1997. – № 12. – С. 107-112.

Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. // Збір. законодавства України. Сер. 3. – 2000. – № 9. – Ст. 114. (3 наступ. змін.).

Про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Затв. наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2004 р. № 20/5 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 10. – Ст. 639.

Положення про Єдиний реєстр доручень (посвідчених у нотаріальному порядку): Затв. наказом Міністерства юстиції України від 29.05.1999 р. № 29/5 // Там же. – 1999. – № 24. – Ст. 128.

Примак В. Винагорода за договором доручення // Юрид. вісн. України. – 2001. – № 31. – С.9.

Завдання

97. Іванов уклав з Миколаєнком договір, за яким він зобов'язувався придбати для Миколаєнка будівельні матеріали. Коли будівельні матеріали були придбані, Миколаєнко відмовився їх прийняти і відшкодувати їх вартість Іванову, посиляючись на те, що матеріали придбано за завищеними цінами. Іванов вимагав оплати матеріалів, вказавши, що в довіреності Миколаєнка, посвідченій нотаріально, не було вказівки щодо ціни, за якою передбачалося придбання будівельних матеріалів, а було лише зазначено, що Іванову “доручається придбати будівельні матеріали за діючими цінами”. Крім того, у зв'язку з затримкою в прийнятті будівельних матеріалів Іванов поніс додаткові витрати щодо їх зберігання, які він вимагав відшкодувати. Миколаєнко проти позову заперечував і посилався на те, що при укладенні договору він назвав суму, яку Іванов не повинен був перевищувати.

Сторони звернулися до юридичної консультації.

Яке роз'яснення їм слід дати?

98. Богдан після виконання договору доручення вимагав від Курилова виплати винагороди за вчинення правочину по найму жилого приміщення в розмірі 15% від ціни укладеного договору. Курилов відмовився виплатити винагороду в такому розмірі, оскільки при укладенні договору конкретна сума винагороди названа не була. Однак він задоволений умовами укладеного Богданом правочину і в змозі виплатити винагоро-

ду в розмірі 3% від ціни договору. Богдан вважав, що має право самостійно визначати суму винагороди. Крім того, як йому відомо, агенції по найму житла за таку послугу отримують винагороду в розмірі 15 – 25% від ціни договору, а він назвав мінімальну суму.

Як вирішити спір?

99. Петренко уклав у січні з Воложенком договір доручення на продаж партії шуб за встановленою в договорі ціною.

Воложенко в березні дізнавшись, що скоро ціни на даний товар можуть різко знизитися, прийняв рішення продати товар за ціною, яка є максимальною на даний час, але нижчою, ніж обумовлено договором.

Петренко вимагав повернути гроші за проданий товар у сумі, яку було обумовлено в договорі. Воложенко заперечував і посилався на те, що він повинен був прийняти рішення швидко й отримати вказівку довірителя не зміг, оскільки той був на лікуванні у шпиталі.

Як слід вирішити справу?

100. Приватний підприємець Сидоров, викупивши об'єкт незавершеного будівництва, вирішив побудувати станцію технічного обслуговування автомобілів (СТО). Для завершення будівництва він найняв будівельну фірму "Реал", яка зобов'язалася здати об'єкт "під ключ". Сидоров, не будучи фахівцем у будівництві, для контролю за виконанням будівельних робіт та прийняття завершеного об'єкта уклав договір доручення з інженером-будівельником Мареничем.

Через деякий час Сидоров дізнався, що директор фірми "Реал" використовує неякісні будівельні матеріали та завищує їх купівельну ціну. Мареничу було відомо про порушення з боку директора "Реала", але він не доповів про це Сидорову. Останній, дізнавшись про зраду, розірвав з Мареничем договір доручення. Маренич заперечував, посилаючись на те, що він своєчасно і сумлінно виконував покладені на нього за договором обов'язки.

Як слід вирішити спір?

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 69. – Ст. 1011-1028.

Войчук О. Договір комісії // Вісн. податк. служби. – 2002. – № 30. – С. 43-45.

Егоров А. Ответственность комиссионера за неисполнение сделки третьим лицом // Закон. – 2001. – № 12. – С.44-51.

Зейкан Я. Проблемні питання договору комісії // Закон і бізнес. – 2000. – № 17 (22-30 квіт.). – С.11.

Комаров В.К. Договор комиссии по советскому праву. – М., 1961.

Кухарева Н. Комісія та субкомісія // Бизнес (Бухгалтерия). – 2001. – № 49/1. – С.38-42; № 50/1. – С.40-45.

Роздрібна, оптова торгівля. Основні поняття. Терміни і визначення: Лист Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України (п.5.11) від 17.03.1998 р. № 15-03/29-192 (електронний варіант).

Назаренко В.І. Правова природа договору комісії як різновиду підприємницької угоди // Держава і право: Зб. наук. праць. – Вип. 9. – К.: Ін-т держави і права НАН України, 2001. – С.244-249.

Назаренко В.І. Система використання договору комісії в сучасних умовах // Підприємництво, госп-во и право. – 2000. – № 3. – С.24-27.

Правила здійснення торговцями цінними паперами комерційної та комісійної діяльності по цінних паперах: Затв. наказом Держ. комісії по цінних паперах та фондовому ринку № 331 від 23.12.1996 р. (з наступ. змін.) // Банківська справа в Україні. – 1998. – Т.3, 8 (Н) 10.

Правила комісійної торгівлі непродовольчими товарами: Затв. наказом Міністерства зовнішніх екон. зв'язків України № 37 від 13.03.1995 р. (зі змін., внесеними наказами № 342 від 08.07.1997 р. та № 194 від 08.04.1998 р.) // Бюл. нормат. актів України. – 1995. – № 8. – С.111.

Савченко Л.А. Договір комісії // Цивільне право України: Підруч.: У 2 кн. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С.538-553.

Сибіга О.М. Права і обов'язки сторін по договору комісії // Вісн. Вищ. арбітраж. суду України. – 2000. – № 2. – С.41-45.

Завдання

101. Коробов уклав з Борисенком договір комісії, відповідно до якого останній за винагороду в розмірі 250 грн повинен був придбати для Коробова персональний комп'ютер (ПК) – монітор, системний блок, принтер, тощо – за ціною, яка не буде перевищувати 4 500 грн. Зазначена сума була надана Борисенку одразу після укладення договору комісії. Через тиждень Борисенко повідомив Коробова про купівлю для нього замовленого ПК, отримав за це від Коробова обумовлену договором винагороду та передав йому майже всі складові ПК за винятком монітора, який поки що залишився у продавця – приватного підприємця Ряднова. Через два дні Борисенко повідомив Коробова, що він змушений їхати у відрядження, а тому порадив Коробову самому забрати придбаний для нього в Ряднова монітор. Коли Коробов прийшов до Ряднова за монітором, останній відмовив йому, посилаючись на те, що не знає, чи є Коробов тією особою, якій можна передати монітор, а якщо Коробов доведе, що він є власником, то йому необхідно доплатити ще 250 грн, оскільки загальна вартість ПК складає 4 750 грн.

Коробов не погодився з вимогами Ряднова і звернувся до юридичної консультації з такими запитаннями:

1. Чи є він власником ПК, зокрема монітора? 2. Чи може він вимагати від приватного підприємця Ряднова передачі йому монітора? 3. Чи потрібно доплачувати 250 грн? 4. Хто має здійснити таку доплату? 5. Чи можна відмовитися від купівлі ПК і вимагати повернення грошей? 6. Чи доцільно вимагати від Борисенка повернення сплаченої йому винагороди?

Дайте відповідь.

102. ТОВ “Магазин “Молоко” уклало договір комісії на реалізацію дитячих молочних продуктів, що належали ВАТ “Деснянське молоко”. Відповідно до укладеного договору ТОВ “Магазин “Молоко” як комісіонер брало на себе обов’язок щодо реалізації молочної продукції комітента споживачам, отримуючи за це винагороду в розмірі 10% від вартості реалізованої продукції.

У липні цього ж року через аварію системи енергопостачання і у зв’язку з цим простою протягом тривалого часу холодильних агрегатів ТОВ “Магазин “Молоко” молочна продукція ВАТ “Деснянське молоко” втратила споживчі властивості. ВАТ “Деснянське молоко” звернулося з вимогами до ТОВ “Магазин “Молоко” про відшкодування вартості молочної продукції, що стала не придатною для реалізації, на суму 16 000 грн.

Оцініть законність і обґрунтованість вимог комітента. Яке юридичне значення має та обставина, що молочна продукція втратила споживчі властивості внаслідок аварії системи енергопостачання?

103. Придатко на праві власності належить 2 т пшениці 3-го класу. Вона уклала договір комісії з Кобзарем про продаж цієї пшениці у строк до 1 грудня поточного року, за що він мав отримати винагороду в розмірі 200 грн. Незабаром Кобзар був змушений відбути у тривале відрядження. З метою належного виконання своїх обов’язків комісіонера він домовився з Боднарем про те, що останній продасть пшеницю, за що отримає 50% винагороди, яку мав отримати Кобзар, тобто 100 грн. Боднар продав пшеницю за встановленою в договорі комісії ціною і в необхідний термін. Дізнавшись про це, Придатко звернулася до Боднара з пропозицією передати їй гроші за продану пшеницю й одержати за надану послугу 150 грн. Боднар погодився, передав гроші Придатко, залишивши собі обіцяну винагороду. Повернувшись з відрядження, Кобзар звернувся до Придатко з вимогою про сплату йому обіцяної винагороди, оскільки договір комісії виконано належним чином. Придатко відмовилася задовольнити вимоги, вважаючи, що Кобзар не має підстави

отримувати винагороду за послуги, що не були ним надані, а якщо він і має претензії, то їх потрібно пред'являти до Боднара.

Оцініть відповідність чинному законодавству дії та аргументів сторін.

104. Волчков звернувся до ТОВ “Фіалка”, що здійснювало підприємницьку діяльність, у тому числі у сфері комісійної торгівлі непродовольчими товарами, з пропозицією укласти договір комісії на реалізацію ТОВ “Фіалка” комплекту прикрас із срібла, який належить Волчкову. Заступник директора ТОВ “Фіалка”, оглянувши принесені Волчковим прикраси, погодився з можливістю укладення договору комісії. Однак у зв'язку з тим, що Волчков не зміг подати документів, які посвідчували б його особу і право власності на ці прикраси, заступник директора запропонувала Волчкову залишити прикраси на зберігання у ТОВ “Фіалка” і прийти наступного дня для належного оформлення договору. Волчков погодився. Наступного дня він дізнався, що його речі вже реалізовані, і тому йому запропонували не оформляти договір комісії з ТОВ “Фіалка”, а просто забрати гроші. Коли Волчков зазначив, що даної суми недостатньо, йому повідомили, що це 80% від вартості реалізованих прикрас, а 20% отримало ТОВ “Фіалка”, яке укладає договори лише на таких умовах. Реалізувати прикраси за більшою ціною не було можливості.

Волчков звернувся до юридичної консультації з такими запитаннями:

1. Чи може він вимагати від ТОВ “Фіалка” сплати 100% отриманої останнім суми за продані речі? 2. Чи мало право ТОВ “Фіалка” реалізовувати речі, що належали Волчкову, без укладення договору комісії? 3. Чи зобов'язаний був Волчков подавати комісіонеру документи або інші докази з метою підтвердження права власності на ці речі?

Дайте відповідь.

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 70. – Ст. 1029-1045.

Майданик Р.А. Проблеми довірчих відносин у цивільному праві. – К.: Київськ. ун-т, 2002. – С.289-420.

Витрянский В.В. Договор доверительного управления имуществом. – М.: Статут, 2001. – 191 с.

Домбругова А. Правове регулювання відносин за договором управління майном // Юрид. вісн. України. – 2004. – № 17-18.

Чернявська Ю. Довірче управління майном: традиції англосаксонського права // Закон і бізнес. – 2004. – № 19-20. – С.11.

Завдання

105. Акціонер АТ “Троянда” Іванов передав за договором управління майном 10.02.2004 р. строком на 6 місяців ТОВ “Надія” акції, що йому належали в АТ “Троянда”. ТОВ “Надія” зобов’язалося управляти акціями, а також 1-го числа кожного місяця інформувати телефоном Іванова про стан справ. У травні Іванов відбув у туристичну подорож на 5 місяців.

15.08.2004 р. директору ТОВ “Надія” стало відомо, що акції АТ “Троянда” знецінюються, і він прийняв рішення передати акції брокеру Петрову для реалізації їх на біржі. Наступного ж дня акції було продано за 90% їх номінальної вартості.

Повернувшись, Іванов не схвалив дій управителя, не визнав Петрова заступником управителя і звернувся до суду з вимогою про відшкодування завданих йому збитків.

У судовому засіданні директор ТОВ “Надія” зауважив, що оскільки Іванов не міг повернутися додому для видачі дозволу на реалізацію акцій, а ТОВ “Надія” не могло самостійно реалізувати акції, не мало на це відповідної ліцензії, воно було вимушене звернутися за допомогою до брокера. Враховуючи це, Іванов повинен прийняти належне виконання зобов’язання

за договором і виплатити винагороду брокерові Петрову, а також сплатити ТОВ "Надія" суму, передбачену договором управління майном.

Вирішіть спір.

106. Будько уклав із підприємцем Спритним договір управління житловим будинком строком на 5 років, встановивши плату останньому в розмірі 30 % доходу від експлуатації будинку щомісячно.

Спритний здав будинок в оренду під магазин. Згодом, отримавши кредит у банку під іпотеку будинку, він надбудував у житловому будинку два поверхи на 4 квартири, які став здавати за договором найму (оренди) житла туристам за певну плату, і цими грошима розраховувався з банком за отриманий кредит. Будько, не задоволений таким станом справ, звернувся з позовом до суду про розірвання договору і стягнення з управителя неотриманих доходів відповідно до умов договору.

Як слід вирішити справу?

107. Коваленко отримав у спадщину бетономішалку. Оскільки остання не була йому потрібна, він вирішив передати її Потапову в управління, уклавши з останнім договір строком на 1 рік. Відповідно до договору Потапов повинен був здавати бетономішалку в короткострокову оренду (на 1 – 2 місяці). Під час дії договору Потапов продав бетономішалку Васильєву, вважаючи себе довірчим власником (ч.2 ст. 1029 Цивільного кодексу України).

Коваленко звернувся з віндикаційним позовом до Васильєва про витребування бетономішалки, а до Потапова – про відшкодування збитків за договором управління майном.

У судовому засіданні Потапов пояснив, що як довірчий власник він мав право розпоряджатися майном на свій розсуд, бо укладеним договором управління майном не передбачалося обмежень його прав. До цього ж бетономішалку продано дуже вигідно, а тому розрахунки з Коваленком мають складатися з вартості бетономішалки за вирахуванням плати щодо управління нею.

Вирішіть спір.

108. Виробничий кооператив “Свितязь” передав за договором управління майном Козирю, який був суб’єктом підприємницької діяльності, в управління птахоферму. Через рік управитель з’ясував, що інкубатор, який входив до складу птахоферми і вважався втраченим, перебуває у Півня, який раніше був завідуючим птахофермою.

Управитель звернувся до Півня з вимогою повернути інкубатор та сплатити всі доходи, отримані останнім за час неправомірного володіння інкубатором. Однак установник управління – виробничий кооператив “Свитязь” – погодився з таким веденням управління і заборонив Козирю звертатися з претензіями до Півня. Одночасно Козирю стало відомо, що птахоферма є предметом договору застави за кредитним договором з банком, строк виконання якого настане через 6 років.

У зв’язку з цим Козир звернувся до суду з позовом про дострокове розірвання договору управління птахофермою і виплату йому певної винагороди за час фактичного управління майном.

Як слід вирішити справу?

Тема 17. КРЕДИТНО-РОЗРАХУНКОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 71, 72, 74. – Ст. 1054-1076, 1087-1106.

Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 1-2 (ч. I.). – Ст. 1.

Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 р. // Там же. – 1999. – № 19. – Ст. 813.

Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 р. // Там же. – 2003. – № 52. – Ст. 2734.

Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 47. – Ст. 642.

Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 28. – Ст. 1362.

Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим боргом та іпотечні сертифікати: Закон України від 19.06.2003 р. // Там же. – 2003. – № 30. – Ст. 1526.

Про кредитні спілки в Україні: Закон України від 20.12.2001 р. // Там же. – 2002. – № 3. – Ст. 79.

Про Національний банк України: Закон України від 20.09.1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 29. – Ст. 238.

Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 17. – Ст. 731.

Про платіжні системи та переказ грошей в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. // Там же. – № 20. – Ст. 828.

Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. // Там же. – № 32. – Ст. 1457.

Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003 р. // Там же. – 2003. – № 30. – Ст. 1525.

Про використання штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки: Указ Президента України від 12.06.1995 р. № 436 (у ред. Указу від 11.05.1999 р. № 491) // Там же. – 1999. – № 19. – Ст. 817.

Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Затв. постановою Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22 // Там же. – 2004. – № 13. – Ст. 908.

Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Затв. постановою Правління НБУ від 19.02.2001р. № 72 // Там же. – 2001. – № 12. – Ст. 496.

Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валюті: Затв. постановою Правління НБУ від 12.11.2003 р. № 492 // Там же. – 2003. – № 51. – Ст. 2707.

Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України: Затв. постановою Правління НБУ від 16.12.2002 р. № 508 // Там же. – № 10. – Ст. 444.

Інструкція про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України: Затв. постановою Правління НБУ від 19.02.2001 р. № 69 // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 12. – Ст. 495.

Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Затв. постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368 // Там же. – № 40. – Ст. 1813.

Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосування: Затв. постановою Правління НБУ від 27.08.2001 р. № 367 // Там же. – № 47. – Ст. 2105.

Інструкція про міжбанківські розрахунки в Україні: Затв. постановою Правління НБУ від 27.12.1999 р. № 621 // Там же. – 2000. – № 5. – Ст. 181.

Інструкція про порядок здійснення нотаріальних дій нотаріусами України: Затв. наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2004 р. № 20/5 // Там же. – 2004. – № 10. – Ст. 639

Конвенція, якою запроваджено Уніфікований Закон про переказні векселі та прості векселі. Женева. 07.07.1930 р. // Вісн. Вищ. арбітраж. суду України. – 1999. – № 4. – С. 88.

Конвенція, яка має ціль врегулювання деяких колізій законів про переказні та прості векселі. Женева. 07.07.1930 р. // Там же. – С. 112.

Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів (у ред. 1993 р.) // Уряд. кур'єр. – 1994. – 5 лист.

Уніфіковані правила по інкасо (у ред. 1978 р.) // Там же. Бервено С.Н., Яроцький В.Л. Правове регулювання вексельного обігу в Україні. – Х.: Право, 2001. – 512 с.

Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навч. посіб. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2002. – 215 с.

Завдання

109. Банк “Прогрес” уклав із ВАТ “Графіт” кредитний договір, виконання якого було забезпечено заставою транспортного засобу. При цьому банк зобов’язувався перерахувати кошти лише після оформлення договору застави, згідно з яким

позичальник зобов'язувався застрахувати транспортний засіб в одній з провідних страхових компаній на випадок пошкодження або знищення.

Після належного оформлення договору застави ВАТ "Графіт" застрахувало предмет застави в страховій компанії і звернулося до банку з вимогою перерахувати кредит на його рахунок. Дослідивши подані додатково документи, банк "Прогрес" відмовив у наданні кредиту, мотивуючи свої дії тим, що, по-перше, ВАТ "Графіт" застрахувало транспортний засіб у страховика, чий фінансовий стан не відповідає вимогам банку, а по-друге, у банку пропав фінансовий інтерес у наданні кредиту.

ВАТ "Графіт" пред'явило позов про спонукання банку надати кредит і про відшкодування збитків.

Чи підлягає позов задоволенню?

110. ТОВ "Анклав" отримало в банку кредит для погашення боргу перед постачальником продукції ТОВ "Успіх". Кредит був наданий банком шляхом перерахування коштів на спеціально відкритий для цього поточний рахунок позичальника. Наступного дня за ухвалою господарського суду про забезпечення позову виробничого кооперативу "Будівельник" органи Державної виконавчої служби наклали арешт на грошові кошти на всіх рахунках ТОВ "Анклав". Внаслідок цього надані банком кредитні кошти були заблоковані. Незважаючи на арешт рахунку, банк на підставі платіжного доручення ТОВ "Анклав" перерахував з цього рахунку всю суму кредиту відповідно до його призначення, визначеного договором.

На запит Державної виконавчої служби банк указав, що під кредитом розуміється позиковий капітал банку в грошовій формі, який передається в тимчасове користування на умовах забезпеченості, зворотності, строковості, платності та цільового характеру використання. Останнє означає, що, по-перше, кредит у грошовій формі надано позичальнику в тимчасове користування, відповідно, ці кошти є власністю банку, і на них не може бути звернено стягнення по зобов'язаннях ТОВ "Успіх", а, по-друге, у разі звернення стягнення на кошти буде поруше-

но принцип цільового використання наданого кредиту.

Чи є правомірними дії банку?

111. ТОВ "Флора" погодилося надати фінансову допомогу ВАТ "Дубрава", для чого було укладено договір про надання платної фінансової допомоги. Цим договором передбачалося, що ТОВ "Флора" надасть переказні векселі на користь ВАТ "Дубрава", якими останнє має розрахуватися зі своїми поставачальниками. Акцептантом векселів було визначено товариство "Укрприлад". Після отримання векселів ВАТ "Дубрава" пред'явило їх до акцепту товариству "Укрприлад", яке їх акцептувало. Однак після настання строку платежу за векселями товариство "Укрприлад" відмовилося їх сплачувати, посилаючись на відсутність грошових коштів. ВАТ "Дубрава" звернулося до господарського суду з позовом про стягнення вексельної суми.

Чи слід стягувати вексельну суму з відповідача?

112. Антонов звернувся в банк "Кредитний" з пропозицією укласти договір про відкриття й обслуговування карткового рахунка з видачею платіжної карти Master Card платіжної системи Europey int. Було встановлено, що умовами договору про відкриття й обслуговування карткового рахунка передбачено можливість для клієнта здійснювати розрахунки з використанням платіжної картки тільки в межах залишку коштів на картковому рахунку.

Однак Антонову було відомо, що умовами платіжної системи Europey int. при здійсненні дрібних покупок дозволяється робити розрахунки з використанням платіжної картки без направлення запиту в банк про наявність грошей на рахунку власника картки (без авторизації платежу). Отже, за певних умов можливе виникнення ситуації, коли грошей на рахунку клієнта буде недостатньо для оплати вимоги, яка надійшла до банку. Враховуючи останнє, банк запропонував клієнту відкрити депозитний рахунок й укласти договір застави майнових прав на ці кошти в забезпечення можливих вимог банку, що впливають з договору на відкриття й обслуговування карткового рахунка.

Чи обґрунтовані вимоги банку?

113. Банк "Аграрний" строком на один рік видав сільськогосподарському кооперативу "Весна" кредит у сумі 150 000 грн для закупівлі посівного матеріалу соняшнику. Повернення коштів забезпечувалося договором поруки між банком "Аграрний" і товариством "Зоря". Разом з тим, на час отримання кредитних коштів на свій рахунок керівництво сільськогосподарського кооперативу "Весна" вирішило засіяти вільні землі яровою пшеницею, оскільки вважало це вигіднішим з урахуванням стану посівних площ. Дізнавшись про зміну цільового призначення витрачання кредитних коштів, банк "Аграрний" звернувся з вимогою про дострокове погашення кредиту до поручителя.

Чи правомірні дії банку? Чи придбас поручитель права вимоги до сільськогосподарського кооперативу "Весна" в разі, якщо добровільно сплатить суму кредиту за вказаних обставин?

114. Сліпченко уклав з банком "Кредитний" депозитний договір про розміщення в банку коштів у сумі 1000 грн на строк 1 рік під 22% річних. Відповідно до умов депозитного договору банк мав право при зменшенні Національним банком України облікової ставки пропорційно зменшити процентну ставку по депозиту. При цьому банк зобов'язаний був повідомити вкладника про зменшення відсоткової ставки за договором шляхом письмового повідомлення. У разі незгоди вкладника йому надавалося право в 10-денний строк з моменту одержання повідомлення або погодитися на зменшення відсоткової ставки, або розірвати депозитний договір і забрати суму внеску та нараховані відсотки.

Через 3 місяці Сліпченко одержав лист з повідомленням про вручення, в якому банк "Кредитний" повідомляв про зменшення відсоткової ставки за договором до 17% річних у зв'язку з відповідною зміною облікової ставки НБУ. У листі також повідомлялося, що в разі, якщо Сліпченко протягом 10 днів з моменту отримання листа не розірве депозитний договір, буде вважатися, що він згодний зі змінами умов депозитного договору.

Сліпченко з'явився в банк лише через рік після укладення договору і пред'явив вимогу про повернення його внеску та нарахованих відсотків по ставці 22% річних за весь строк дії договору.

Дайте юридичну оцінку діям банку та вкладника.

115. Банк "Капітал" надав ТОВ "Авіаекспорт" кредит у сумі 280 000 грн. За нотаріально посвідченим договором застави в забезпечення повернення кредиту (майновий поручитель – ВАТ "Метизний завод", частка держави в статутному фонді якого становить 36%) було надано устаткування, що належить до основних фондів.

Позичальник у встановлений договором строк свої зобов'язання перед банком не виконав, тому останній звернувся до нотаріуса для вчинення виконавчого напису.

Отримавши виконавчий напис, банк "Капітал" подав заяву до Державної виконавчої служби про примусове виконання виконавчого документа. Згідно зі ст. 18 Закону України "Про виконавче провадження" провадження було відкрито.

Чи відповідають законодавству дії учасників провадження?

116. АТ "Будмаш" закупило у заводу "Світло" металеві верстати, надавши заводу переказний вексель як платіж за отриману продукцію. Переказний вексель містив безумовний наказ товариству з обмеженою відповідальністю "Сфера" сплатити вказану у векселі суму заводу "Світло" або "його наказу". Вексель був акцептований ТОВ "Сфера", після чого завод "Світло" здійснив на векселі індосамент і передав його власному кредитору – АТ "Дзвін". По настанні строку платежу АТ "Дзвін" пред'явило вексель платнику – ТОВ "Сфера", але останнє його не прийняло, посилаючись на те, що первісним векселедержувачем був завод "Світло", щодо якого і здійснений акцепт. АТ "Дзвін" опротестувало вексель і пред'явило позов до заводу "Світло".

Яке рішення має прийняти суд?

117. У комерційний банк надійшло чотири заяви про відкриття рахунків:

1) від одного з учасників повного товариства, уповноваженого іншими учасниками на відкриття поточного рахунка товариству;

2) від товариства з обмеженою відповідальністю з проханням відкрити йому другий поточний рахунок за межами місцезнаходження товариства та валютний рахунок в євро;

3) від приватного підприємця Зінченка з проханням укласти з ним договір банківського рахунка для розрахунків з клієнтами;

4) від засновників товариства з обмеженою відповідальністю з проханням про відкриття рахунка для зарахування коштів статутного фонду, який формувався.

Який порядок відкриття рахунків у комерційних банках по кожній з наданих заяв?

118. Товариство "Атом" отримало в Харківському центральному відділенні (ХЦВ) банку "Альянс" кредит на суму 100 000 грн строком на 1 рік для закупівлі іноземного устаткування. У рахунок забезпечення повернення кредиту засновник товариства "Атом" надав ХЦВ банку "Альянс" у заставу його особистий приміський будинок вартістю, що перевищувала суму кредиту. Через 6 місяців товариство "Атом" запропонувало банку на зміну умов видачі кредиту переоформити їх відносини простим векселем на повну суму боргу і процентів за користування кредитом з оплатою векселя по пред'явленні. Вексель передбачав сплату процентів на вексельну суму. Керуючий ХЦВ банку "Альянс", вважаючи, що таким чином банк зможе отримати значно більший прибуток, ніж при попередніх умовах кредиту, у межах наданих йому довіреністю повноважень дав свою згоду, і товариство "Атом" видало на ім'я ХЦВ банку "Альянс" простий вексель на суму 140 000 грн.

Через 11 місяців з дня видачі банк пред'явив вексель до оплати, однак товариство "Атом" грошей не сплатило, оскільки його фінансовий стан значно погіршився, а все його майно перебувало в податковій заставі. Перед банком постало питання

про повернення боргу. Було встановлено, що будинок, обраний як предмет застави, вже продано іншим особам і зараз там мешкає сім'я, яка не має ніякого відношення ні до товариства "Атом", ні до його засновника.

Як слід вирішити справу?

119. ТОВ "Смарагд" перерахувало ТОВ "Смерека" передплату за лісоматеріали, які планувалося поставити найближчим часом. Однак виявилось, що ТОВ "Смерека" вказані гроші не отримало, це стало приводом для невідвантаження з їх сторони продукції покупцю. Через свій банк ТОВ "Смарагд" дізналося, що банк одержувача зарахував необхідну суму на рахунок ВАТ "Смерека", яке теж було на обслуговуванні в цьому ж банку і банківські реквізити якого відрізнялися від реквізитів ТОВ "Смерека" декількома цифрами. Було також з'ясовано, що таке зарахування коштів відбулося через нечіткість друку номера рахунка ТОВ "Смерека" в паперовій формі платіжного доручення.

ТОВ "Смарагд" звернулося до свого банку з вимогою про повернення коштів, однак отримало відповідь, що ці кошти в банку вже відсутні, а всі дії за договором про розрахунково-касове обслуговування ним були зроблені правильно. Тоді ТОВ "Смарагд" звернулося до банку одержувача з тими ж вимогами і отримало відповідь, що у цьому банку помилково зараховані кошти також відсутні і що цей банк не перебуває з ТОВ "Смарагд" у будь-яких договірних відносинах. Саме тому, на його погляд, усі спірні питання в такому разі слід вирішувати з неналежним одержувачем у порядку позовного провадження.

Як слід вирішити справу?

120. Приватний підприємець Дорошенко звернувся до банку з проханням надати кредит для розпочинання власної справи. При цьому він просив банк видати кредит з майновим забезпеченням, яке не покриває всієї суми кредиту, оскільки проект, який він хоче втілити, є надзвичайно привабливим і прибутковим. Іншого цінного майна у Дорошенка не було.

Кредитна рада банку після дослідження бізнес-плану підприємця визнала його дійсно привабливим і, усвідомлюючи, що підприємництво – це діяльність, яка не існує без ризику, вирішила надати кредит. Однак на момент настання строку повернення кредиту Дорошенко не отримав від свого проекту бажаного результату і не мав можливості повернути гроші.

Банк, намагаючись повернути суму кредиту та відсотків, видав наказ про примусове стягнення грошових коштів, які були в Дорошенка на депозитному рахунку в іншому банку.

Дорошенко проти цього заперечував, посилаючись на той факт, що банк не виконує функції державної виконавчої служби і будь-яку його заборгованість можна стягнути лише за рішенням господарського суду. Він також вказував на незаконність дій обох банків, оскільки дані про наявність вкладів у банківських установах становлять банківську таємницю.

Як слід вирішити справу?

Тема 18. СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ. ПРОСТЕ ТОВАРИСТВО

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 77. – Ст. 1130-1143.

Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 49. – Ст. 682.

Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 31-32. – Ст. 263.

Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. // Там же. – 2001. – № 5-6. – Ст. 30.

Про благодійництво та благодійні організації: Закон України від 16.09.1997 р. // Там же. – 1997. – № 46. – Ст. 292.

Про об'єднання громадян: Закон України від 16.06.1992 р. // Право и практика. – 2003. – № 27. – Ст. 42.

Про патентування деяких видів підприємницької діяль-

ності: Закон України від 23.03.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 20. – Ст.82.

Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 р. // Там же. – 2000. – № 36. – Ст.299.

Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. (у ред. від 04.10.2001 р.) // Уряд. кур'єр, 2001. – № 205.

Положення про порядок реєстрації випуску акцій відкритих акціонерних товариств і облігацій підприємств: Затв. рішенням ДКЦПФР від 09.02.2001 р. // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 22.

Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із створенням, реорганізацією та ліквідацією підприємств: Роз'яснення Президії Вищ. арбітраж. суду України від 12.09.1996 р. // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 1998. – № 3. – С.133-135.

Про деякі питання практики застосування Закону України “Про підприємництво”: Роз'яснення Президії Вищ. арбітраж. суду України від 08.08.1997 р. // Там же. – С.145-149.

Про участь у судовому процесі відособлених підрозділів юридичних осіб: Роз'яснення Президії Вищ. арбітраж. суду України від 28.07.1994 р. № 02-5/492 (зі змін.) // Там же. – С.193.

Теньков С. Деякі питання правового регулювання договорів про спільну діяльність // Юрид. вісн. України. – 2004. – № 17. – С.17-18.

Батищев В. Спільна діяльність з “міжнародним” обличчям // Бізнес (Бухгалтерія). – 2003. – № 10. – С.40-51.

Дем'яненко Д. Організація спільної діяльності без створення юридичної особи // Там же. – С. 34-40.

Блатівська О.Є. Права та обов'язки сторін за договором про сумісну діяльність // Держава і право: Зб. наук. праць (Юрид. і політ. науки). – Вип. 13. – К., 2001. – С. 262-266.

Завдання

121. Керівництво Харківського обласного товариства боротьби за тверезість запропонувало Харківській обласній організації СДПУ(о) провести спільну акцію – свято, метою якого була б пропаганда тверезого способу життя. Оскільки організація такого свята не суперечила цілям діяльності партії, бюро останньої доручило своєму секретарю підписати запропонований проект договору про співробітництво. Договір фіксував намір учасників провести свято і взяти участь у його фінансуванні, але вказівок про строки виділення коштів, їх суму, напрямки використання та інших подробиць не містив. Товариство боротьби за тверезість розпочало підготовку до свята.

Товариство уклало договори з концертними організаціями й окремими виконавцями, закупило необхідний інвентар, підбрало придатне приміщення, орендну плату за яке запропонувало сплатити Харківській обласній організації СДПУ(о). Партія відмовилася сплатити зазначену грошову суму, посилаючись на відсутність необхідних коштів, а також на те, що необхідна сума набагато вища за суму, яку вона планувала витратити на проведення свята.

Перш ніж звернутися з позовом до Харківської обласної організації СДПУ(о), Товариство вирішило звернутися до юриста фірми з проханням кваліфікувати укладений договір і визначити, в якому обсязі буде задоволений передбачуваний позов з урахуванням того, що відмова партії від фінансування свята спричинила неможливість його проведення.

Дайте відповідь.

122. Петров, який займався відгодовуванням свиней і реалізацією м'яса, запропонував своєму сусідові Сидорову, який був власником кафе, укласти договір про “спільну роботу”. Відповідно до зазначеного договору передбачалося об'єднати зусилля учасників по відгодовуванню свиней і збуту м'яса. Обов'язки розподілялися таким чином: Сидоров зобов'язувався збирати і надавати Петрову харчові відходи, а останній – продавати зі знижкою певну кількість м'яса для кафе Сидорова.

Під час укладання договору виникли сумніви щодо можливості застосування в даному випадку норм, що стосуються договору про спільну діяльність.

Дайте консультацію сторонам.

123. НДІ "Гідропроект" уклав з ТОВ "Канкан" договір про спільну діяльність. Відповідно до цього договору НДІ передав як внесок право користування офісними приміщеннями площею 1 000 м², а ТОВ зробило внесок у формі "інтелектуальної власності", зобов'язуючись при цьому компенсувати всі витрати інституту по експлуатації приміщень.

Метою спільної діяльності було створення цеху по виробництву і монтажу фонтанних установок. Після закінчення року з моменту укладення договору НДІ "Гідропроект" було приватизовано і перед викупом будинку, в якому знаходилося спірне приміщення, домовився з Фондом комунального майна м. Одеси про пред'явлення останнім до ТОВ "Канкан" позову про виселення.

При розгляді справи в суді ТОВ "Канкан" посилалося на те, що договір про спільну діяльність не є договором оренди, укладення якого стосовно спірного приміщення в той період НДІ "Гідропроект" було заборонено.

Як слід вирішити справу?

124. У договорі між громадською організацією "Молодіжний центр "Сатир" і ТОВ "КВАНТ" передбачалося, що громадська організація "Сатир" передає ТОВ "КВАНТ" копіювальний апарат у власність, а ТОВ "КВАНТ", у свою чергу, зобов'язується тричі на тиждень протягом 5 років допускати громадську організацію "Молодіжний центр "Сатир" до користування зазначеним майном, забезпечуючи його зберігання і належний технічний стан. Після шести місяців бездоганної роботи копіювальний апарат внаслідок аварії у системі парового опалення було пошкоджено. Виникло питання про наслідки загибелі зазначеного майна і про долю укладеного договору.

ТОВ "КВАНТ" наполягало на тому, щоб громадська організація "Молодіжний центр "Сатир" надала йому в корис-

ТОВ “КВАНТ” наполягало на тому, щоб громадська організація “Молодіжний центр “Сатир” надала йому в користування інший копіювальний апарат на тих же умовах, що й у договорі про спільну діяльність. “Молодіжний центр “Сатир” відмовився надати в користування аналогічне майно чи відшкодувати збитки ТОВ “КВАНТ”, вважаючи, що саме власник копіювального апарата повинен нести ризик його випадкової загибелі чи псування.

Вирішіть справу. Чи зміниться рішення, якщо підписаний сторонами договір буде названо угодою про співробітництво.

Т е м а 19. ДОГОВОРИ ЩОДО РОЗПОРЯДЖАННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Д о д а т к о в а л і т е р а т у р а

Цивільний кодекс України. – Гл. 75. – Ст. 1107-1114.

Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. (у ред. Закону від 11.07.2001 р.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 32. – Ст. 1450.

Про охорону права на знаки для товарів та послуг: Закон України від 15.12.1993 р. (з наступ. змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.

Про охорону прав на винаходи та корисні моделі: Закон України (у ред. Закону від 01.06.2000 р.) // Там же. – 2000. – № 37. – Ст. 307.

Гура М. Система правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності // Юрид. газ. – 2004. – 8 квіт. (№ 7). – С.10-11.

Солодченко І. Роялті: проблеми ліцензійних договорів, надумані і не дуже // Бізнес (Бухгалтерія). – 2002. – 1 лип. (№ 27). – С. 65-67.

Крижна В.М. Юридична природа ліцензійного договору в патентному праві // Пробл. законності. – 1999. – Вип. 37. – С.119-125.

Завдання

125. Автор літературного твору “Ідеальний бізнес” Олефір звернувся до ТОВ “Видавництво “Парус” (далі – Видавництво) з метою тиражування книги. Видавництво запропонувало проект договору, відповідно до якого воно отримує виключні права на видання твору протягом трьох років, за що сплачує автору гонорар у розмірі 10 000 грн. З метою з’ясування правових наслідків укладення такого договору автор звернувся до юриста за консультацією. Юрист пояснив, що в цьому випадку йдеться про видачу виключної ліцензії, до того ж відповідно до ст. 1109 Цивільного кодексу України, оскільки винагорода за використання твору визначається у вигляді фіксованої грошової суми, у договорі має бути встановлено максимальний тираж твору. Коли Олефір довів це до відома Видавництва, воно не погодилося з наведеними аргументами. Зокрема, Видавництво зазначило, що пропонує укласти не ліцензійний, а видавничий договір, який Цивільним кодексом України не врегульовано, а тому обмеження обсягу тиражування твору не є обов’язковим.

Як слід вирішити справу?

126. Пилипенко отримав свідоцтво на торговельну марку “Морозко” для класу товарів – морозиво. Оскільки він не був зареєстрований як суб’єкт підприємницької діяльності, то вирішив реалізувати своє право на торговельну марку шляхом видачі ліцензії зацікавленій особі. ТОВ “Оксамит”, займаючись виробництвом і реалізацією морозива, вирішило не гаяти часу на реєстрацію своєї торговельної марки і уклало ліцензійний договір з Пилипенком.

Потім з’ясувалося, що позначення “Морозко” для морозива використовує також АТ “Основа”. Ліцензіат ТОВ “Оксамит” звернулося з вимогою до АТ “Основа” про припинення порушення своїх прав. Однак АТ “Основа” повідомило, що воно і в подальшому буде використовувати дане позначення, а свою позицію аргументувало таким чином:

а) даний ліцензійний договір не є чинним для третіх

осіб, оскільки він не зареєстрований в Державному департаменті інтелектуальної власності, у зв'язку з чим ніхто не знає про його існування;

б) оскільки в договорі не зазначено вид ліцензії, вона вважається невиключною, тому при використанні позначення іншими особами права невиключного ліцензіата не порушуються;

в) ліцензійний договір не є укладеним, бо відсутня умова про те, що якість товарів, виготовлених за ліцензійним договором, не буде нижчою якості товарів володільця свідоцтва і що останній здійснюватиме контроль за виконанням цієї умови;

г) володільец свідоцтва – фізична особа, яка не є суб'єктом підприємницької діяльності, не мала права укласти ліцензійний договір на торговельну марку, оскільки сама не виготовляла товари, для яких зареєстрована марка, а тому не може бути реалізована умова про те, що якість товарів, виготовлених за ліцензійним договором, не буде нижчою якості товарів володільця свідоцтва і що останній здійснюватиме контроль за виконанням цієї умови. Тому навіть якщо така умова і зазначена в договорі, він, однак, є недійсним;

д) в АТ “Основа” виникло право попереднього користувача на торговельну марку “Морозко”, оскільки воно ще до отримання свідоцтва Пилипенком здійснило підготовку щодо використання цього позначення і до моменту укладення ліцензійного договору фактично його уже використовувало.

Як слід вирішити справу?

127. АТ “Універсал” уклало з ТОВ “Водограй” договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. За договором ТОВ “Водограй” зобов'язалося розробити промисловий зразок “Етикетка для маргарину”, усі майнові права на який переходять до АТ “Універсал”. Після виконання договору АТ “Універсал” подало заявку й отримало патент на промисловий зразок, після чого уклало спочатку ліцензійний договір, а потім договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності на зазна-

чений промисловий зразок.

Довідавшись про це, ТОВ "Водограй" вимагало сплатити половину отриманої винагороди, а у випадку відмови погрожувало визнати недійсними як реєстрацію промислового зразка, так і укладені договори. Свою позицію воно аргументувало тим, що питання передачі прав замовнику було вирішено ще до виникнення майнових прав на промисловий зразок, тобто створення самого об'єкта інтелектуальної власності, отже, зазначена умова є недійсною. У зв'язку з цим застосовується ст. 430 Цивільного кодексу України, а тому ТОВ "Водограй" є співвласником майнових прав на промисловий зразок.

Як слід вирішити справу?

128. ТОВ "Веселка", яке займається виготовленням і реалізацією безалкогольних напоїв, з метою вдосконалення виробничого процесу вирішило скористатися досягненнями в цій сфері. Для цього було проаналізовано публікації офіційного бюлетеня Державного департаменту інтелектуальної власності "Промислова власність", у результаті чого стало відомо, що в Україні АТ "Оригінал" запатентувало винахід "Пристрій для виготовлення безалкогольних напоїв". ТОВ "Веселка" звернулося до патентовласника винаходу АТ "Оригінал" з пропозицією надати їм дозвіл на використання зазначеного об'єкта інтелектуальної власності. Однак АТ "Оригінал" відмовило в укладенні договору і пояснило, що має намір самостійно виготовляти пристрої і при введенні їх у господарський обіг шляхом продажу зазначати однією з умов (крім плати за пристрій) необхідність сплачувати ліцензійну винагороду в розмірі 2 % від вартості виготовлених за допомогою пристрою напоїв.

Така відповідь не задовольнила ТОВ "Веселка", оскільки, по-перше, вони не бажали чекати, поки патентовласник самостійно виготовить пристрої, по-друге, на їх думку, уже в разі продажу пристрою має місце вичерпання прав патентовласника, а тому додаткове стягнення відсотків від вартості виготовлених напоїв є безпідставним. Виходячи з наведеного, ТОВ "Веселка" повідомило, що, якщо АТ "Оригінал" відмовить у негайному укладенні ліцензійного договору, воно звернеться

до суду з метою захисту своїх прав і поставить питання не лише про видачу примусової ліцензії, а й про дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід.

АТ “Оригінал” вважає, що ліцензійний договір не є публічним, а тому не можна ставити питання про звернення до суду з вимогою видати дозвіл на використання винаходу за відсутності згоди на це патентовласника.

Як слід вирішити справу?

129. ТОВ “Гайдай-Студія” подало позов до АТ “Бурда-Україна” (видавництво журналу “Відпочинь”) про відшкодування матеріальної і моральної шкоди за порушення авторських прав на фотографії, опубліковані в журналі “Відпочинь” без дозволу позивача. На підтвердження своїх виключних прав на фотографії ТОВ “Гайдай-Студія” подало суду договір, укладений про передачу майнових прав з фотографом Гайдаєм, а також свідоцтво Державної агенції авторських та суміжних прав України про державну реєстрацію авторських прав за позивачем.

Відповідач з позовом не погодився і заявив про відсутність у позивача авторських прав на фотографії. Як з’ясувалося, спірні фотографії були виготовлені на виконання умов договору між ТОВ “Гайдай-Студія” і ТОВ “Колгейт-Палмолів”, за замовленням якого позивач зобов’язувався зробити фотографії для подальшого їх використання в рекламній кампанії ТОВ “Колгейт-Палмолів”. З метою реклами продукції вони і були розміщені в журналі “Відпочинь”. Тому відповідач вважає, що виключні права на використання фотографій належать ТОВ “Колгейт-Палмолів”.

Як слід вирішити справу?

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 76. – Ст. 1115-1129.

Про охорону права на знаки для товарів та послуг: Закон України від 15.12.1993 р. (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 7. – Ст.36.

Доронін Д. Франчайзинг по-українськи. Все, що необхідно знати при укладанні договорів комерційної концесії // Юрид. газ. – 2004. – № 9. – С.19.

Сидоров Я. Договір комерційної концесії: аналіз зарубіжного досвіду і тенденції розвитку в Україні // Підприємництво, госп-во і право. – 2004. – № 1. – С.51-54.

Домбругова А. Правове регулювання відносин за договором комерційної концесії // Юрид. вісн. України. – 2004. – № 7. – С. 14.

Цират А.В. Фрайчайзинг и фрайчайзинговый договор: Учеб.-практ. пособ. – К.: Истина, 2002. – 240 с.

Завдання

130. Фірма “Макдональдс” (нерезидент) вирішила розширити свою мережу на території України і з цією метою уклала договір комерційної концесії з зареєстрованим у виконкомі м. Харкова ТОВ “Орхідея”. Відповідно до цього договору ТОВ “Орхідея” було надано право на використання 17 торговельних марок, комерційного досвіду та ділової репутації фірми “Макдональдс”. Крім того, правоволоділець взяв на себе обов’язок по організації бізнесу користувача, навчанню персоналу, наданню необхідної технології та консультацій.

Договір комерційної концесії було укладено в письмовій формі. Юрист ТОВ “Орхідея” вважав, що оскільки за договором надано право на використання торговельних марок, то договір набуває чинності лише з моменту його реєстрації в Державному департаменті інтелектуальної власності, і наполягав на реєстрації договору. Представник фірми “Макдональдс” вважав, що в

цьому випадку йдеться не про ліцензійний договір, а про договір комерційної концесії, отже, достатньо простої письмової форми договору. Юрист ТОВ “Орхідея” наполягав на тому, що договір комерційної концесії є комплексним договором, а тому для додержання необхідної форми достатньо зареєструвати дозвіл окремо стосовно кожного об’єкта інтелектуальної власності. На думку користувача, за наявності такої реєстрації не буде потреби інформувати покупців (замовників) про використання торговельних марок за договором комерційної концесії.

Як має бути вирішена справа?

131. АТ “Монарх” уклало договір комерційної концесії з ТОВ “Каблучок”. Відповідно до умов договору ТОВ “Каблучок” було надано право користуватися комерційним найменуванням “Монарх”, винаходом, двома промисловими зразками, комерційним досвідом та діловою репутацією АТ “Монарх”. При цьому користувач мав можливість реалізувати виготовлену правоволодільцем продукцію, а також самостійно виготовляти та реалізовувати взуття під комерційним найменуванням “Монарх”.

У процесі діяльності ТОВ “Каблучок” з’ясувалося, що деяке взуття було реалізовано з недоліками. Споживачі звернулися з позовом безпосередньо до правоволодільця. Однак АТ “Монарх” вважає, що воно буде нести відповідальність лише за недоліки товару, виготовленого самим правоволодільцем. За недоліки ж взуття, виготовленого ТОВ “Каблучок” за договором комерційної концесії, відповідати перед споживачами повинен безпосередньо виробник.

Як слід вирішити справу?

132. Фірма “Піца-хат” уклала договір комерційної концесії з АТ “Індивідуал”, відповідно до якого останньому було надано право на користування комерційним найменуванням “Піца-хат”, торговельною маркою, промисловим зразком, комерційним досвідом та діловою репутацією фірми “Піца-хат”. Користувач завдяки цьому налагодив досить вдалий бізнес. Розуміючи, що на ринку є можливість розширення сфери зазначеного бізнесу, АТ “Індивідуал” уклало договір комерційної

субконцесії з ТОВ “Анжела”. Незабаром фірма “Піца-хат” через публікації, які завдали шкоди її діловій репутації, дізналася про укладення договору комерційної субконцесії. Як з’ясувалося, ТОВ “Анжела”, використовуючи торговельну марку та комерційне найменування “Піца-хат”, реалізовувало неякісні товари і неналежним чином надавало послуги споживачам.

Фірма “Піца-хат” звернулася з позовом до АТ “Індивідуал” про дострокове розірвання договору комерційної концесії та відшкодування збитків, завданих ТОВ “Анжела”, вважаючи, що користувач не мав права укласти договір комерційної субконцесії. АТ “Індивідуал” проти позову заперечувало на підставі того, що оскільки збитки завдані ТОВ „Анжела”, то саме воно і повинно їх відшкодувати. До того ж, на думку користувача, він міг укласти договір комерційної субконцесії, бо в договорі не було заборони на вчинення таких дій.

Як слід вирішити справу?

133. ТОВ “Лілея” уклало договір комерційної концесії з АТ “Планета” на п’ять років. Відповідно до умов договору ТОВ “Планета” було надано право користуватися комерційним найменуванням “Лілея”, комбінованою торговельною маркою, яка включала слово “Лілея”, промисловим зразком, комерційним досвідом та діловою репутацією ТОВ “Лілея”. Завдяки цьому користувач у досить короткий час налагодив вдалий бізнес. Свої обов’язки за договором він виконував належним чином і організовував свою підприємницьку діяльність так, щоб у подальшому мати переважне право на укладення договору комерційної концесії на новий строк. Однак через три роки праволоділець повідомив користувача, що згідно з рішенням суду торговельна марка визнана недійсною і на нього покладено обов’язок змінити комерційне найменування. У зв’язку з цим ТОВ “Лілея” було перейменовано в ТОВ “Орхідея”, обрало комерційне найменування “Орхідея” і подало заявку на отримання відповідної торговельної марки.

Користувач звернувся за консультацією до юриста з метою дізнатися про можливі варіанти виходу з цієї ситуації.

Як слід вирішити справу?

Тема 21. НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Додаткова література

Цивільний кодекс України. – Гл. 78-81, 83. – Ст. 1144-1165, 1212-1215.

Порядок и правила проведення обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, яка може бути заподіяна третім особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.07.2002 р. // Зб. уряд. нормат. актів України. – 2002. – № 30. – Ст. 420.

Порядок проведення внутрішнього фінансового моніторингу суб'єктами господарювання, що провадять господарську діяльність з організації та утримання казино, інших гральних закладів, і ломбардами: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 р. № 1800 // Там же. – 2003. – № 46. – Ст. 848.

Смирнов В.Н. Конкурс в советском гражданском праве. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1964. – 76 с.

Єршоменко Т.В. Порівняльна характеристика деліктів з інститутом набуття, збереження майна без достатньої правової підстави (безпідставне збагачення) та іншими зобов'язаннями по захисту цивільних прав // Вісн. Хмельниць. ін-ту регіонального упр. та права. – 2002. – № 2. – С. 198-200.

Ігнатенко В. М. Односторонні правомірні дії як підстави виникнення позадоговірних зобов'язань за Цивільним кодексом України // Державне будівництво та місцеве самоврядування: Зб. наук. праць. – Вип. 7. – Х.: Право, 2004. – С. 104-117.

Ігнатенко В.М. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу // Підприємництво, госп-во і право. – 2004. – № 5. – С. 21-23.

Ігнатенко В.М. Публічна обіцянка винагороди за результатами конкурсу // Державне будівництво та місцеве самоврядування: Зб. наук. праць. – Вип. 6. – Х.: Право, 2003. – С. 102-111.

Ігнатенко В.М. Безпідставне збагачення: поняття і види // Пробл. законності. – 2001. – Вип. 46. – С.73-78.

Ігнатенко В.М. До питання про місце і структуру інституту позадоговірних зобов'язань у зобов'язальному праві України // Пробл. правознавства та правоохоронної діяльності: Зб. наук. праць (Донец. ун-т ВС при Донец. нац. ун-ті). – 2002. – № 2. – С.323-327.

Ігнатенко В.М. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування (за проектом нового ЦК України) // Пробл. законності. – 2001. – Вип. 50. – С.67-72.

Ігнатенко В.М. Конкурс у цивільному праві України // Там же. – 2000. – Вип. 42. – С.61-67.

Майданик Р. Договори, пов'язані з азартними іграми (цивільно-правові аспекти) // Підприємництво, госп-во і право. – 2003. – № 1. – С.24-26.

Завдання

134. На дачній ділянці, що належала Артамонову, внаслідок недбалого зберігання речовин, які легко займаються, виникла пожежа. Вогнем були охоплені господарські споруди, а також садовий інвентар. Володілець сусідньої ділянки Іващенко став гасити пожежу всіма можливими засобами. У результаті його дій, а також допомоги сусідів пожежу вдалося загасити. Спорудам на ділянці Іващенко шкоду не було заподіяно, але сам Іващенко отримав опіки середньої тяжкості. Крім того, одяг, в якому він був, став непридатним для використання.

Вважаючи, що здійснені ним дії можуть розцінюватися як рятування майна Артамонова, Іващенко звернувся до нього з вимогою про відшкодування вартості пошкодженого одягу, а також про стягнення витрат на лікування.

Адвокат Артамонова вважав, що заявлені вимоги не підлягають задоволенню, оскільки дії Іващенко не можуть вважатися здійсненими виключно в інтересах Артамонова, бо в першу чергу вони були вчинені з метою припинення поширення пожежі і запобігання шкоди майну самого Іващенко. Крім того, згідно з цивільним законодавством України відшкодуванню підлягає шкода, завдана особі при рятуванні від реальної загрози належного іншій особі майна, яке має істотну цін-

ність, а вартість споруд на ділянці Артамонова була незначною. Адвокат зазначив також, що Артамонов є пенсіонером за віком і його матеріальне становище не дозволяє здійснити таке відшкодування.

Не погодившись з доводами адвоката, Іващенко звернувся до суду.

Яке рішення має винести суд?

135. У засобах масової інформації м. Харкова 1 березня 2004 р. було оголошено про проведення публічного конкурсу на право укладення договору на здійснення реставраційних робіт дзвіниці Успенського собору. Засновник конкурсу – Харківський міськвиконком запропонував взяти участь у конкурсі будівельним фірмам, які мають ліцензію на здійснення реставраційних робіт пам'яток архітектури, що перебувають під захистом держави і зареєстровані на території Харківської обл. За умовами конкурсу переможець отримував також право розмістити за рахунок міськвиконкому рекламний щит на прилеглій до дзвіниці території з зазначенням фірмового найменування і переліку основних видів діяльності. Не пізніше 1 травня учасники повинні були подати проект технічної документації на проведення реставрації, оцінка якого дозволила б визначити переможця.

30 березня в тих же засобах масової інформації міськвиконком повідомив про відмову від конкурсу з незалежних від нього причин, а саме через витрачання коштів резервного фонду міськвиконкому (які планувалося направити на фінансування робіт з реставрації) на ліквідацію аварії на міських очисних спорудах, спричинену весняним паводком.

Наступного дня в міськвиконком звернулися представники фірм, які розпочали виконувати умови конкурсу, з вимогою відшкодувати понесені ними збитки. Вони вважали рішення про відмову від проведення конкурсу незаконним і вимагали надання їм права розмістити за рахунок адміністрації свої рекламні щити на прилеглій до дзвіниці Успенського собору території.

Чи правомірні вимоги будівельних фірм?

136. Юрисконсульт Харківської філії банку “Надра” Сотников на власному автомобілі приїхав до Харківського міського бюро технічної інвентаризації з приводу реєстрації права власності на нове приміщення банку по вул. Петровського. Автомобіль він залишив на майдані Конституції. Через дві години Сотников повернувся до автомобіля і побачив, що його було помито. Поряд з автомобілем стояв юнак з ганчіркою і пустим відром, який сказав, що хотів зробити власникові приємність і що його робота коштує 10 грн. Сотников відповів, що не планував саме сьогодні мити автомобіль, враховуючи хмарну погоду, крім того, йому не сподобалась якість виконаних робіт, оскільки він не має автомобіль ганчіркою, а користується виключно автомийками, які бруд змивають струменем води під високим тиском, що дозволяє не пошкоджувати лакофарбове покриття автомобіля. Юнак же, у свою чергу, заявив, що Сотников безпідставно набув майно і повинен розрахуватися, а вартість наданої послуги нижча за звичайну. Сотников відповів, що він сам вирішує, коли і як йому мити автомобіль, і тому надана без його відома послуга не є безпідставно набутиим майном.

Оцініть доводи сторін. Як слід вирішити справу?

137. Кривенко перед виїздом на літній відпочинок у с-ще Коктебель попросила свою знайому Ісаченко поливати кімнатні квіти і віддала їй ключі від свого приватного будинку. Через два дні після від'їзду Ісаченко зайшла до будинку і побачила, що перший поверх залитий водою, яка витікала із ванної кімнати. Вона терміново викликала аварійну службу і стала прибирати воду. Майстри усунули пошкодження водопроводу, а Ісаченко прибрала воду і витерла насухо підлогу. Коли через 10 днів Кривенко повернулася з відпочинку, Ісаченко розповіла їй про свої дії щодо усунення наслідків затоплення будинку з метою запобігання псуванню паркетної підлоги та речей і заявила вимогу про оплату її послуг.

Чи правомірні вимоги Ісаченко?

138. Петрова разом з 14-річним сином Антоном і 75-річною матір'ю Тараненко проживала в с-щі Покотилівці в приватному будинку. У сусідньому будинку мешкало подружжя Євтушенків, яке займалося розведенням собак породи середньоазіатська вівчарка (алабай). Вони утримували чотирьох дорослих собак вказаної породи, для чого у дворі були вольєри. Двір Євтушенків був огорожений листовим промисловим шифером, закріпленим на цегляних стовпчиках, та металевою сіткою.

До сім'ї Петрових приїхали з Москви родичі, які привезли собаку породи шар-пей віком 1 рік 8 місяців і подарували її Антону.

5 серпня 2004 р. Антон вийшов у двір разом зі своєю собакою. У дворі також була Тараненко. Несподівано, як стверджували Петрова і Тараненко, у їх дворі опинилися дві середньоазіатські вівчарки та почали гризтися з шар-песом. Петрова і Тараненко стверджували, що собаки Євтушенків проломили шиферну огорожу, заскочили до їх двору, напали на шар-пея, а одна з вівчарок напала на Тараненко, повалила її на землю та вкусила за шию. Євтушенки ж стверджували, що через дірку в шиферному листі шар-пей забіг до їхнього двору і собаки, які не були прив'язані, напали на нього. Почувши гвалт собак, бабуся сапачкою збила кріплення шиферного листа, зайшла до двору Євтушенків. Вона була сапачкою вівчарок, врятовуючи собаку Антона. Оскільки вгамувати собак було неможливо, вона схопила на руки шар-пея, і він в агонії вкусив її за шию.

Не дійшовши згоди з сусідами щодо місця, характеру події і розміру компенсації, Петрова, Тараненко і Петров Антон подали до районного суду позов про стягнення 9 000 грн матеріальної шкоди (вартість загиблої собаки шар-пей, вартість придбаних ліків та витрати на додаткове харчування, транспортні витрати) і 100 000 грн моральної шкоди, а також зажадали усунути загрозу їхньому життю, заборонивши сусідам утримувати собак породи середньоазіатська вівчарка. Усунення загрози вони мотивували ненадійністю огорожі, тим, що, на їх думку, у порушення існуючих правил подружжя Євтушенків утримує чотирьох дорослих собак, а не одну, до того ж у віль-

ному вигулі, а не на прив'язі, а також ігноруванням вимог Закону про обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників собак перед третіми особами за шкоду, яка може бути заподіяна собаками. У свою чергу, Євтушенки подали суду висновок Мерефянської районної лікарні ветеринарної медицини про відповідність умов утримання ними собак встановленим правилам. Відшкодувати шкоду вони відмовилися, оскільки її спричинено не з їхньої вини.

Як треба вирішити спір?

139. Прохоров, проходячи поряд з недобудованою спорудою, побачив дівчину, яка залізла до кабіни баштового крану і збиралася стрибнути вниз. Прохорову вдалось умовити її не робити цього, але самостійно злізти з крану вона не могла, оскільки була дуже збуджена. Прохоров, ризикуючи власним життям, піднявся на кран і допоміг Світлані спуститися на землю. При рятуванні дівчини Прохоров поранив руку гострою металевою арматурою і на два тижні отримав лист непрацездатності.

Незабаром Світлана заявила Прохорову претензію, що він її врятував без її на те згоди. Вражений такою поведінкою Прохоров став вимагати від Світлани відшкодування витрат на лікування, збитків, пов'язаних із зменшенням його доходів, а також вартості пошкодженого одягу.

Як має бути вирішена справа?

140. Карпович знайшов йоркширського тер'єра під час прогулянки в Молодіжному парку. Через декілька днів він побачив об'яву, де було обіцяно винагороду особі, яка поверне йоркширського тер'єра, і вказано номер телефону. Жіночий голос по вказаному телефону назвав адресу, куди слід доставити собаку. Господар квартири Маркелов визнав собаку своїм, але відмовився його прийняти. Також з'ясувалося, що Маркелов об'яву не давав, а номер телефону, зазначений в об'яві, належить його сусідці по квартирі Івановій, з якою він перебував у неприязних стосунках.

Чи повинен Маркелов прийняти свого собаку, виплатити винагороду Карповичу та відшкодувати витрати, пов'язані з утриманням собаки?

141. Водії хлібокомбінату Черкашин і Воловик в обідню перерву іноді відвідували кафе “Мрія”, розташоване поблизу прохідної, щоб зіграти на гральних автоматах. Одного разу на табло грального автомату, за яким грав Черкашин, висвітилася сума виграшу – 1000 грн. Черкашин звернувся до співробітників кафе з вимогою сплатити виграш. Касир йому відповіла, що зараз у касі немає такої суми і попросила прийти завтра. Наступного дня вона повідомила, що директор наказав їй виплатити Черкашину лише 100 грн. Більше він не бажає сплачувати, оскільки зобов’язання з гри не передбачено Цивільним кодексом України, а отже, право на отримання виграшу не підлягає судовому захисту. Обурений такою поведінкою власника гральних автоматів Черкашин звернувся за допомогою до адвоката.

Яку відповідь має дати адвокат?

Тема 22. ЗОБОВ’ЯЗАННЯ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ВНАСЛІДОК ЗАВДАННЯ ШКОДИ

Додаткова література

Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 р. // Збір. законодавства України. Сер. 3. – 2000. – № 1. – Ст. 8.

Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. // Право и практика. – 2002. – № 30.

Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду: Закон України від 01.12.1994 р. // Збір. законодавства України. Сер. 3. – 2001. – № 1. – Ст. 31.

Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 338.

Про об’єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18.01.2001 р. // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 7. – Ст. 268.

Про цивільно-правову відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України від 13.12.2001 р. // Там же. – 2002. – № 2. – Ст. 46.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 32 Закону України “Про Державний бюджет України на 2000 рік” та статті 25 Закону України “Про Державний бюджет України на 2001 рік” (справа про відшкодування шкоди державою) від 03.10.2001 р. // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 41. – Ст. 1863.

Порядок відшкодування шкоди особам, які потерпіли від надзвичайних обставин: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 05.10.1992 р. № 562 // ЗПУ України – 1992. – № 11. – Ст. 267.

Порядок обчислення розміру фактичних витрат закладу охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілого від злочинного діяння та зарахування стягнених з винних осіб коштів до відповідного бюджету і їх використання: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16.07.1993 р. № 545 // Там же. – 1993. – № 12. – Ст. 258.

Правила дорожнього руху: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306 // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 41. – Ст. 1852.

Тимчасова методика оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 р. № 175 // Там же. – 2002. – № 8. – Ст. 356.

Перелік груп підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру, за категорією небезпеки: Додаток № 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 р. № 1788 // Там же. – 2002. – № 47. – Ст. 2163.

Положення про застосування Закону України “Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду”: Затв. спільним наказом Міністерства юстиції України, Генерального прокурора України та Міністерства фінансів України від 04.03.1996 р. № 6/5, 3, 41 // Бюл. Мін-ва юстиції України. – 2000. – № 3. – С. 177.

Порядок виконання Державним казначейством України рішень суду щодо відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури, а також судів: Наказ Державного казначейства України від 07.03.2002 р. № 48 // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 13. – Ст. 603.

Гордієнко А. Відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури та суду // Економіка. Фінанси. Право. – 2000. – № 9. – С. 11-12.

Жуковская О. Л. Возмещение вреда, причиненного источником повышенной опасности: некоторые аспекты проблемы. – К.: Либідь, 1994. – 200 с.

Загорулько А.И. Обязательства по возмещению вреда, причиненного субъектами гражданского права. – Х.: Консум, 1996. – 112 с.

Ігнатенко В., Приступа С. Функціонально-компенсаційний аспект позадоговірних зобов'язань, що виникають внаслідок заподіяння шкоди // Вісн. Акад. прав. наук. – 2001. – № 2 (25). – С. 149-154.

Завдання

142. Волохов, перебуваючи в нетверезому стані, розбив у ресторані умивальник вартістю 400 грн. Адміністратор запропонував йому і його приятелям сплатити вартість умивальника, але вони відмовилися. У цей час до ресторану зайшов дружинник Анісімов і став вимагати від них додержання порядку та сплати завданої шкоди. У відповідь на це Волохов з приятелями побили дружинника, заподіявши йому тяжкі тілесні ушкодження, через що Анісімов втратив працездатність, отже, позбавився і заробітку. Волохова було притягнуто до кримінальної відповідальності. Під час досудового слідства Анісімов пред'явив позов до Волохова про відшкодування шкоди в розмірі неотриманого за час лікування заробітку та вартості пошкодження його власних речей. Слідчий визнав, що Анісімов одержав пошкодження здоров'я під час виконання своїх

обов'язків як дружинник і на підставі ст. 1162 Цивільного кодексу України притягнув ресторан як цивільного відповідача.

Як треба вирішити справу?

143. Через особисті неприязні стосунки Хавтурін, перебуваючи в нетверезому стані, вдарив Романова ножом у живіт, що спричинило йому тяжкі тілесні ушкодження. Потерпілого в тяжкому стані доставили в лікарню, де йому терміново зробили операцію. Було встановлено, що внаслідок ножового поранення у Романова пошкоджена тонка кишка, і це вимагало негайного хірургічного втручання. О 7 год ранку Романова, який був під наркозом, перевели в палату, де через 3 год він помер.

Як видно з висновку судово-медичної експертизи, смерть потерпілого настала від механічної асфіксії внаслідок того, що рвотні маси потрапили зі шлунку в дихальні шляхи. При цьому було встановлено, що потерпілому перед операцією потрібно було очистити шлунок, чого не могли зробити через його тяжкий стан, який виключав можливість належної хірургічної підготовки. У післяопераційний період біля хворого не було організовано чергування медперсоналу (лікарня не мала спеціальної медсестри для цієї мети). Вдова померлого звернулася до суду з позовом до Хавтуріна, якого було засуджено за тяжкий злочин, і до лікарні про відшкодування шкоди, завданої смертю годувальника.

Чи є підстави для задоволення позову?

144. Водій вантажної автомашини АТП Ковальов після закінчення робочого дня, не повертаючись до гаражу, самовільно виїхав на машині у своїх особистих справах. Перебуваючи в нетверезому стані, він порушив правила дорожнього руху і скоїв зіткнення з тролейбусом. Завдана трамвайно-тролейбусному управлінню шкода склала 5 000 грн. Ковальова було притягнуто до адміністративної відповідальності.

Хто повинен відшкодувати шкоду трамвайно-тролейбусному управлінню? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що Ковальов вчинив зіткнення в робочий час при виконанні завдання АТП?

145. Лавров звернувся до суду з позовом до виробничого кооперативу про відшкодування шкоди, спричиненої тим, що був збитий автомашиною. Відповідач у позові просив відмовити, пояснюючи, що автомашиною в той день керував не водій, а вантажник кооперативу Єгоров, який, перебуваючи в нетверезому стані, самовільно взяв машину з гаража, скориставшись тим, що водій на короткий час залишив її без догляду з ключем запалювання в замку. Таким чином, автомобіль вибув із володіння шофера кооперативу внаслідок протиправних дій Єгорова, засудженого за це в кримінальному порядку. У зв'язку з цим Єгоров повинен нести також і матеріальну відповідальність перед потерпілим за завдану шкоду.

Чи є підстави для покладання на кооператив обов'язку відшкодувати шкоду?

146. Під час управління власним автомобілем Борисенко порушив правила дорожнього руху і вчинив зіткнення з автомашиною, якою керував громадянин Австрії Веймар, який прибув у м. Харків у особистих справах. Внаслідок зіткнення були пошкоджені обидві машини, а також спричинена шкода пасажирам Микитенко і Корольову, які були в автомобілі Борисенка. У зв'язку з цим потерпілі пасажири звернулися до суду з позовом до власників автомашин, що зіткнулися, а громадянин Австрії Веймар заявив позовні вимоги до Борисенка про відшкодування вартості ремонту автомобіля. У ході судового розгляду вказаних позовних вимог було встановлено, що відповідальність власників автотранспортних засобів, які зіткнулися, була застрахована.

Хто і в якому порядку повинен відшкодувати завдану шкоду потерпілим?

147. У ніч з 31 грудня на 1 січня в результаті ДТП, що сталася через порушення водієм правил дорожнього руху, загинула молода дівчина. Батьки загиблої подали до водія позов про стягнення суми компенсації моральної шкоди в розмірі 20 000 грн, посилаючись на непоправну втрату, а також на те, що кожна новорічна ніч до кінця їх життя буде для них поминальною.

Як треба вирішити справу?

148. Горін їздив містом на мотоциклі, не маючи прав на його управління, і був затриманий інспектором ДАІ. До з'ясування обставин справи мотоцикл було поставлено на стоянку перед відділом міліції, звідки його вкрали. Горін звернувся до райвідділу внутрішніх справ з позовом про відшкодування завданої йому шкоди.

Як слід вирішити справу?

149. Громадянка Федорова вироком суду була визнана винною у вбивстві старої матері і засуджена до 10 років позбавлення волі. Через три роки в порядку виключного провадження за відсутності складу злочину справу було закрито, а засуджену – виправдано. Опинившись на волі, Федорова звернулася до юриста за консультацією: хто, в якому порядку і в якому обсязі повинен відшкодувати завдану їй шкоду? Цю шкоду, зокрема, становлять: втрата заробітку за період позбавлення волі, втрата майна, яке залишалося в квартирі під час її відсутності. Крім того, під час відбуття покарання потерпіла захворіла на невиліковну хворобу дихальних шляхів. При цьому Федорова повідомила, що кримінальна справа була порушена слідчим внутрішніх справ, розслідування і нагляд за ходом слідства здійснювала прокуратура, а винною її визнав суд.

Надайте обґрунтовану відповідь.

150. Рішенням місцевого суду Волошина, журналіста за фахом, було зобов'язано спростувати поширену ним у пресі інформацію та публічно вибачитися перед позивачем Громовим, який займав високу посаду в органах державної влади. На користь позивача також було стягнуто 20 000 грн компенсації моральної шкоди. Ухвалою суду апеляційної інстанції сума компенсації була зменшена до 5 000 грн. Волошин добровільно виконав рішення суду, сплативши грошову суму, спростувавши поширену інформацію, а також публічно вибачився, однак оскаржив попередні судові рішення до суду касаційної інстанції. При розгляді справи касаційною інстанцією було встановлено неправильне застосування судами матеріального закону, а саме: межі втручання Волошина у приватні справи Громова і

зміст поширеної ним інформації повністю відповідають статусу Громова як публічної особи. Крім того, було вказано на те, що судами попередніх інстанцій не прийнято до уваги практику Європейського суду з прав людини щодо аналогічних питань. Суд касаційної інстанції попередні судові рішення скасував і в позові Громову відмовив.

Волошин, посилаючись на ст. 56 Конституції України, пред'явив позов до місцевого та апеляційного судів з вимогами компенсувати йому завдану шкоду, оскільки вважав, що він постраждав внаслідок судової помилки і прийняття незаконного рішення, а публічне вибачення становило для нього вкрай принизливу дію.

Чи є підстави для задоволення позову Волошина?

151. 13-річний Васильєв з дозволу батьків купив квиток на стадіон. Поспішаючи на футбольний матч, він перебігав вулицю і потрапив під колеса автомобіля, внаслідок чого йому ампутували ногу. Батьки потерпілого звернулися з позовом до таксомоторного парку, якому належав автомобіль, що збив підлітка, про відшкодування завданої шкоди – витрат, пов'язаних з лікуванням і протезуванням хлопчика. Таксомоторний парк проти позову заперечував, посилаючись на акт про нещасний випадок, складений на місці пригоди.

Яке рішення повинен вистежити суд?

152. Фермерське господарство заявило позов про стягнення з Краснова та Холодова 3 600 грн збитку на тій підставі, що діти відповідачів (12-річний Краснов та 15-річний Холодов) розклали вогнище біля скирди соломи і вчинили пожежу, внаслідок якої згоріло 10 т соломи.

Суд узяв до уваги матеріальне становище відповідачів і задовольнив позов частково, стягнувши з них суму збитку солідарно. При перегляді справи в апеляційному порядку рішення місцевого суду було змінено: з Краснова стягнуто 1 500 грн, а з Холодова – 2 100 грн, оскільки відповідальність батьків має бути дольовою, а не солідарною.

Чи правильно вирішено справу?

153. На адресу одного з комерційних банків від його клієнта ВАТ “Енергія” надійшов лист, в якому клієнт просив пояснити причини затримки зарахування на його рахунок деяких платежів на значну суму, що надходили від його контрагента – ТОВ “Джин”. При цьому ВАТ “Енергія” подало в банк лист від ТОВ “Джин”, де останнє, пояснюючи неодноразове несвоєчасне перерахування коштів за отримані товари, вказувало, що це є результатом несумлінного ставлення банку одержувача коштів до виконання розрахункових операцій.

Банк, розуміючи важливість наслідків, що можуть настати, подав позов до суду про стягнення з ТОВ “Джин” компенсації моральної (немайнової) шкоди в сумі 100 000 грн. У позові було вказано на бездоганність ділової репутації банку, відсутність фактів будь-яких претензій стосовно розрахункового обслуговування його клієнтів, а також на те, що в ньому розміщуються кошти місцевих бюджетів і йому довіряють свої кошти сотні клієнтів із значним обігом грошових коштів. Указані ж дії ТОВ “Джин” уже викликали сумнів у сумлінності банку в його клієнта ВАТ “Енергія”, яке відомо далеко за межами України. Банк зазначав, що внаслідок таких дій його клієнт може перейти на обслуговування до іншого банку, а враховуючи тісні ділові зв’язки ВАТ “Енергія” з іншими підприємствами, це неминуче може призвести до відтоку клієнтів і зробить абсолютно вірогідним банкрутство банку.

У судовому засіданні була встановлена неправдивість поширеної ТОВ “Джин” інформації і повна відсутність вини банку в затримці платежів.

Яке рішення має винести суд?

З М І С Т

Загальні положення.....	3
Тема 1. Поняття та підстави виникнення зобов'язання.....	5
Тема 2. Виконання і припинення зобов'язання.....	7
Тема 3. Вили забезпечення виконання зобов'язання....	10
Тема 4. Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання..	16
Тема 5. Цивільно-правовий договір.....	19
Тема 6. Купівля-продаж. Поставка. Міна.....	24
Тема 7. Дарування. Рента.....	35
Тема 8. Найм (оренда).....	38
Тема 9. Найм (оренда) житла.....	43
Тема 10. Підряд. Будівельний підряд.....	46
Тема 11. Перевезення. Транспортне експедирування.....	53
Тема 12. Зберігання.....	60
Тема 13. Страхування.....	64
Тема 14. Доручення.....	70
Тема 15. Комісія.....	73
Тема 16. Управління майном.....	77
Тема 17. Кредитно-розрахункові правовідносини.....	79
Тема 18. Спільна діяльність. Просте товариство.....	88
Тема 19. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.....	92
Тема 20. Комерційна концесія.....	97
Тема 21. Недоговірні зобов'язання.....	100
Тема 22. Зобов'язання, що виникають внаслідок завдання шкоди.....	106

Навчальне видання

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

для студентів III курсу

Укладачі: БАСВА Галина Олександрівна,
БАРАНОВА Людмила Миколаївна,
БОРИСОВА Валентина Іванівна,
ГЕРАСИМЧУК Оксана Василівна,
ДОМАШЕНКО Михайло Васильович,
ЗАГОРУЛЬКО Олена Анатоліївна,
ЗАМУРАВКІНА Рима Михайлівна,
ІГНАТЕНКО Вадим Миколайович,
КАЗАНЦЕВ Сергій Володимирович,
КОРОБЦОВА Наталія Василівна,
КОСІНОВ Станіслав Анатолійович,
КОСТРУБА Анатолій Володимирович,
КРИЖНА Валентина Миколаївна,
МОРОЗ Микола Володимирович,
НЕГРЕБЕЦЬКА Карина Валеріївна,
ПЕРВОМАЙСЬКИЙ Олег Олексійович,
ПЕЧЕНИЙ Олег Петрович,
ПРИСТУПА Степан Никифорович,
ПУЧКОВСЬКА Ірина Йосипівна,
СИРОТЕНКО Сергій Євгенович,
СОЛОВЙОВ Олексій Миколайович,
СУРЖЕНКО Ольга Анатоліївна,
ЧУЙКОВА Валентина Юріївна,
ЯНИШЕН Віктор Петрович,
ЯРКІНА Наталія Євгенівна,
ЯРОЦЬКИЙ Віталій Леонідович

Відповідальний за випуск *В.І. Борисова*
Редактори *Н.І. Верховська, Г.О. Гришакова*
Коректор *Л.В. Русанова*
Комп'ютерна верстка: *Г.В. Старжинська*

Поза планом

Підп. до друку 26.04.2005. Формат 84x108^{1/32}. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Умовн. друк. арк. 3,59. Облік.-вид. арк. 5,013. Вид. № 77.
Тираж 650 прим. Зам. № 2271. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національної юридичної академії України
вул. Пушкінська, 77, м. Харків 61024, Україна.

Друкарня
Національної юридичної академії України
вул. Пушкінська, 77, м. Харків 61024, Україна.